

1616

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

188352 / Freidin Levi

שחרית, כ"ג אלול תש"ח

עולם של "שבת" או של "עמלק": שתי גישות הפוכות או משתלבות?
שיעור בלקוטי שיחות

"אחת שאלתי": העבודה ה"אחת" שמחזירה לתלם בכל מצב
אור וחיות

איך מזרזים את מציאת השידוך?
מכתב מבואר

"איש לרעהו ומתנות לאביונים": חודש אלול זהו זמן ששייך הן למי שנמצא בדרגה הנעלית ביותר, והן למי שנמצא במצב נחות ביותר; גם אם היצר הרע מפריע לעבודת חודש אלול, אין מה לחשוש מפניו, כי "דיברה תורה כנגד יצר הרע" • **התוועדות עם הרבי**

איך אפשר, שואלים בני ישראל את משה רבינו, לזכור גם את יום השבת וגם את מלחמת עמלק ביחד? תשובתו של משה רבינו ציורית ומפתיעה: זה כמו ההבדל בין ליקר לחומץ... עיון מעמיק בדיאלוג מלמד אותנו על עצמנו, על השבת שלנו ועל עמלק שבקרבנו. התשובה של משה רבינו היא מורה דרך שעלינו להפנים וליישם • **שיעור בלקוטי שיחות**

'מגב לומדים, כי גם כאשר מנסה פעם אחת ואינו מצליח הוא מנסה שוב ושוב. גם בשידוכים צריך לחפש שוב ושוב בלי להרפות'; 'ברוב המקרים, הסיבה לעיכוב בשידוכים היא בגלל התמקדות מיותרת בדברים טפלים' • **מכתב מבואר**

עבד שעושה מלאכות פשוטות ועבד שמלטש יהלומים, מי מהם נעלה יותר? על מה היא ה"צעה" שבתפילה, ומה עושים כאשר "לא יוכל האדם לבוא לידי צעה"? – ביאור דברי המדרש על הפסוק "אחת שאלתי" במזמור לדוד ה' אורי וישעי" • **אור וחיות**

מה הסביר הרבי לילד ב"חידות", היכן 'פוגשים את המלך' באלול? ומהו מרכז הכובד של חודש אלול שמשליך על כל עבודת החודש? – כך נתפלל נכון בחודש אלול • **שולחן שבת חסידי**

"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך". היציאה למלחמה, עבודת ה' ומלחמת היצר, צריכה להיות מתוך הכרה ברורה שהנך עומד "על" וביתרון לעומת "אויבך". זהו מסר חשוב ומעודד עבורנו, בעבודת ה' בכלל, ובחודש אלול במיוחד.

את הגיליון פותחת 'התוועדות עם הרבי' בה לומד הרבי מפרשת השבוע חיזוק לעבודת חודש אלול, ומעביר מסר ברור: עבודת החודש 'זמינה' גם עבור יהודי שנמצא במצב ירוד ביותר.

במדור 'שיעור בלקוטי שיחות' יורד הרבי לעומק דברי המדרש, ומגלה את המשמעות שעומדת מאחורי מצוות זכירת עמלק המופיעה בפרשה. מסתבר שזוהי "זכירה" במובן רחב הרבה יותר, שמשפיעה על כל צורת היחס שלנו להתמודדות מול העולם וניסיונותיו.

במדור 'אור וחיות' נלמד מאמר חסידות מעורר, ובו בשורה גדולה: דווקא העבודה הפשוטה, בקבלת עול מלכות שמים, היא העבודה הנעלית ביותר, שבכוונה להבקיע גם חומות בצורות של התנגדות הגוף והנפש הבהמית.

במדור 'שולחן שבת חסידי' תמצאו תוכן להתוועדות עם בני הבית אודות עבודת התפילה בחודש אלול; ובמדור 'מכתב מבואר' תוכלו למצוא הדרכה בהירה בעניין הקמת בית בישראל, המוזכר בפרשה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה, ובתפילה לגאולה אמיתית ושלמה תיכף ומיד ממש.

למנוי דיגיטלי להתקשרות:
chabadisrael.co.il/alonichabad

פרקי אבות – 13 • לוח חב"ד – 18 • עת לדעת – 19
• שניים מקרא – 22 • זמנים ושיעורי השבוע – 32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
י"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
עורך ראשי: שלום בלוי עריכה: הרב יוסף יצחק מרגליות
מ"ל: המרכז לעזרי שלוחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד
1616 • ISSN 7474-0793 • 6084000
לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com
התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותורנתו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי
מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
צוקוללה"ה נב"מ ז"ע

שיחת שבת פרשת תצא תשכ"ז
(תורת מנחם כרך נ, עמוד 338)

התוועדות עם הרבי

כבר עמוק באלול והיצר הרע עדיין מפריע? אל ייאוש, "דיברה תורה כנגד יצר הרע"!

שכאשר עולה במוחו הרהור רע "דוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו מיד... ואינו מקבלו ברצון... וכל שכן להעלותו על הדעת לעשותו חס ושלום כו"; ואילו כאן, לא רק שמהרהר בדבר, אלא "שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור!"

ואף על פי כן, "דיברה תורה... כנגד יצר הרע". כלומר: שפעולת התורה היא גם במדרגה תחתונה כזו, ועד שישנם כמה וכמה מצוות הקשורות בעניין זה.

ועוד זאת: משתי הקצוות שבעניין ניתן ללמוד, כי גם מי שנמצא במעמד ומצב הנעלה של "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך גו", שיש אצלו ענין המסירת נפש וכו', גם הוא צריך להיזהר ממעמד ומצב ש"לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע כו".

ומאידך, גם מי שנמצא במעמד ומצב הירוד של "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע כו", יש בכוחו וביכולתו לצאת למלחמה באופן ש"נתנו ה' אלוך בידך גו", ועד שעל ידי התשובה הרי הוא מהפך את העניינים הבלתי רצויים כו'.

וההוראה מזה:

אל יאמר אדם נואש, בראותו שכבר עברו שבת מברכים חודש אלול, ראש חודש אלול, וכמה ימים בחודש אלול, וישנו כבר העניין של תקיעת שופר, אשר, על פי הכרזת הרמב"ם הרי זה קשור עם התעוררות תשובה: "עורו ישנים משנתכם וכו'", ואף על פי כן יש לו קשיים בהתמודדות עם היצר הרע - כי "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע", ולכן, אם רק יתנהג וילך על פי תורה, אזי תפעל התורה את פעולתה כנגד היצר הרע.

ואז יהיו אצלו כל ענייני חודש אלול כראוי - החל מהתעוררות שעל ידי תקיעת שופר, "עורו ישנים משנתכם וכו'", והתעוררות זו תפעל שיהיה העניין של "אני לדודי ודודי לי", המרומז בראשי תיבות "אלול" ועל דרך זה בנוגע לכל ענייני חודש אלול.

בין הראשי תיבות שנאמרו על חודש אלול, ישנם גם הראשי תיבות בפסוק: "איש לרעהו ומתנות לאביונים".

"רעהו" ו"אביונים" מבטאים שתי קצוות. "רעהו" - זהו תואר למי שמעמדו ומצבו בתורה ומצוות הינו בשווה אליו, שזוהי דרגה נעלית. ואילו "אביונים" - זהו תואר לדרגה הכי תחתונה שבעניות. כי "אביון" הוא "התאב לכל דבר" (כפירוש רש"י). כלומר: מצד עצמו אין לו מאומה, לכן הרי הוא "תאב" ל"כל דבר", איזה שיהיה.

וזהו ש"אלול" ראשי תיבות "איש לרעהו ומתנות לאביונים". כי בחודש אלול נמשכת נתינת כוח מלמעלה הן לאלו שנמצאים במעמד ומצב נעלה של "רעהו", והן לאלו שנמצאים במעמד ומצב נחות של "אביונים".

וכפי שאומר רבינו הזקן, שבחודש אלול נמצא המלך בשדה ו"מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם". כאשר הדגש על "כולם" בא לבטא, שגם מי שנמצא בדרגת "אביון", אם רק רוצה הוא להתקשר אל המלך, המלך מקבלו ובספר פנים יפות.

גם בפרשת השבוע מוצאים אנו את שתי קצוות אלו:

התחלת הפרשה היא: "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך גו" - שזוהי דרגה נעלית ביותר. החל מעצם היציאה למלחמה - שזהו עניין של מסירת נפש בפועל, שהרי היציאה למלחמה היא על מנת להרוג או להפך חס ושלום; ועוד זאת, שמצד דרגתו הנעלית, נעשית המלחמה באופן שכאשר רק "תצא למלחמה", הנה תכף ומיד "ונתנו ה' אלוך בידך".

אך מצד שני, ישנו גם הקצה התחתון - כמו שכתוב בהמשך הפסוקים: "ולקחת לך לאישה", ומפרש רש"י: "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור". כלומר: מדובר כאן במי שהוא בדרגה נחותה ביותר, שלא רק נכשל בהרהור רע, שלא כפי מדרגת ה"בינוני",

משל הכוסות

בסוף פרשת כי תצא, בין שאר הסיפורים אותם חוזר משה רבינו ומזכיר לבני ישראל, מופיע הסיפור על מלחמת עמלק, אותו קראנו כבר בפרשת בשלח¹. מיד לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף, העם העמלקי יוצא למלחמה בעם ישראל סתם כך ללא סיבה, רק מתוך שנאה, ומאז הוא הופך להיות סמל הרוע שעלינו להשמיד מעל האדמה.

אלא שבפרשת השבוע שלנו, מוסיף משה רבינו גם ציווי לזכור את עמלק²:

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָדַךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנַּחֲשִׁימִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עִיף וַיִּנָּע וְלֹא יָרָא אֱ-לֹהִים.

וְהָיָה בְּהִנֵּחַ ה' אֶ-לֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל אִיבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֶ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ, תִּמְחָה אֶת זִכְרֵ עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח.

מעבר למלחמת השמד בעמלק, עליה אנו מצווים בעת ובמצב שבהם המשימה הזו אפשרית - בכל זמן עלינו לשמר את זיכרון מעשיו הרעים של עמלק. כפי שכותב הרמב"ם³: "ציוונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו, ולשנוא אותו בכל עת ועת... שלא תישכח המצווה ולא תיחלש שנאתו ותחסר מהנפשות עם אורך הזמן".

מסתבר שההוראה לזכור ולשמר את האיבה הנצחית לעמלק, לא עברה כל כך בקלות. המדרש⁴ מתאר לנו את מה שאירע בעת שמסר משה רבינו לבני ישראל את הציווי "זכור!":

אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: מִשָּׁה רַבֵּנוּ! כָּתוּב אַחֵד אוֹמֵר "זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֵק", וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשָּׁבָת לְקַדְּשׁוֹ". הֵיאָךְ יִתְקַיֵּמוּ שְׁנֵיהֶם?

אָמַר לָהֶם: לֹא דוֹמָה כּוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן [יַיִן מְתוּק], לְכוֹס שֶׁל חֶמֶץ. זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס. זֶה זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וְלְקַדְּשׁ אֶת יוֹם הַשָּׁבָת, וְזֶה זָכוֹר לְהַשְׁמִיד וְלַהֲכָרִית אֶת כָּל יָרֵעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק.

הדיאלוג הזה בין משה לבני ישראל נראה כמו כתב חידה ומעורר תמיהה מכל כיוון שלא נסתכל עליו, כפי שנראה מיד.

דיאלוג מסתורי

ראשית, קשה להבין את הטענה של בני ישראל:

1. שמות, יז, ח ואילך.
2. דברים, כה, יז-יט.
3. ספר המצוות, מצוות עשה קפט.
4. פרקי דרבי אליעזר, מד.

בלקוטי שיחור

בין הכוסות

איך אפשר, שואלים בני ישראל את משה רבינו, לזכור גם את יום השבת וגם את מלחמת עמלק ביחד? תשובתו של משה רבינו ציורית ומפתיעה: זה כמו ההבדל בין ליקר לחומץ...

עיון מעמיק בדיאלוג מלמד אותנו על עצמנו, על השבת שלנו ועל עמלק שבקרבתנו. התשובה של משה רבינו היא מורה דרך שעלינו להכנים וליישם.

השיחה המלאה - בלקוטי שיחות, חלק יט, שיחה רביעית לפרשת כי תצא

להכרה ולרגש: האמונה בהשם ובייחודו, האיסור להאמין באלוהות אחרת, אהבה ויראה מהשם, והאיסור לתור אחרי מראה עיניים ותאוות הלב.

מה הופך את המצוות הללו לתמידיות? האם אפשר לחשוב אקטיבית תמיד על שישה דברים, אמונות ותפיסות? בוודאי שלא. אלו לא מצוות שדורשות מאיתנו פעולה אקטיבית. הקיום שלהן מסתכם בידיעה והרגשה פנימית של הזדהות עם רעיון או עיקרון. המצוות הללו תמידיות במובן זה שהן צריכות להיות 'מונחות' אצלנו בלב ובהכרה היכן שהוא ולהגדיר את זהותנו כיהודים מאמינים ועובדי השם.

נו, כשם שאפשר לקיים את שש המצוות התמידיות בו זמנית כל הזמן, כך גם אפשר לזכור יחד גם את השבת וגם את עמלק. למה לא?

ואם השאלה של בני ישראל לא מובנת, התשובה גם היא דורשת הסבר:

גם צריך להבין במענהו של משה רבינו: כיצד התיישרה שאלה זו - איך יתקיימו שתי הזכירות יחד - על ידי תירוצו של משה רבינו?

משה רבינו שומע את השאלה, ועונה בעזרת 'משל הכוסות'. לאמור: אלו שתי זכירות נפרדות עם תוכן שונה, כמו שתי כוסות שונות שבכל אחת תכולה אחרת.

על פניו, נראה שהמטרה במשל הכוסות היא להבהיר שאפשר להכיל בזיכרון שני דברים שונים בו זמנית, אבל בעצם, איך הדימוי הזה עוזר לבני ישראל להבין את מה שלא הבינו קודם לכן? איך בדיוק ההשוואה לשתי הכוסות מיישבת את הקושי לזכור את שני הדברים בבת אחת?

מעבר לכך, אפשר לשאול גם מה המשמעות של הדימויים שמשה רבינו בוחר: למה דווקא כוסות, ולא כל חפץ אחר? ולמה עמלק מושווה כאן דווקא לחומץ?

השאלות הללו מכוונות אותנו להעמיק אל משמעות הדברים. ובכן, מתברר כי בני ישראל טוענים טענה אמיתית וחזקה, ומשה רבינו משיב להם במבט חדש ועמוק על הדברים. בתוך הדיאלוג הזה יש מסר שקורא לנו 'לפתוח את השער' ולגלות אותו, וכשנעשה זאת נראה גם איך המשל הזה מלמד אותנו שיעור לחיי עבודת השם שלנו.

מובן שאפילו כאשר יש שתי זכירות או יותר שהן מצוות תמידיות, אין אחת סותרת לחברתה, לפי שיש מקום לכולן. אפילו אם נאמר שהזכירה צריכה להיות תמיד בליבו של אדם, אין היא מונעת זכירה תמידית נוספת בליבו.

והראיה: שש מצוות הן, אשר - כדברי החינוך² - "חיונן תמיד לא ייפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו".

מה בדיוק רצו בני ישראל כשהקשו על משה רבינו "איך יתקיימו שניהם"? מה הבעיה לזכור את השבת ואת עמלק בצוותא? וכי יש סתירה בין שתי הזכירות הללו? האם אנחנו לא זוכרים כל אחד כל הזמן איפה הוא גר וגם מה השם שלו?

מעבר לתמיהה ברמה הפשוטה, נחזק אותה גם ברמה ההלכתית.

כאשר התורה מצווה אותנו לזכור משהו, בוודאי שהיא לא מתכוונת לכך שכל היום וכל היום רק נשב ונחשוב על אותו נושא, כדי לא לשכוח אותו. הרי יש לנו עוד דברים לעשות, כמו להתפלל, ללמוד, לצאת לעבודה ולנהל אינטראקציות עם אנשים.

הכוונה איננה גם שלפחות בראש נחשוב רק על זה, בכל רגע אפשרי. אחת ההוכחות לכך שהמצווה לזכור אין פירושה להעסיק ללא הרף את המחשבה בנושא שאותו צריך לזכור היא מהמושג ההלכתי "שש מצוות תמידיות".

כל מצווה יש זמן מיוחד שבו עוסקים במצווה ומקיימים אותה, כמובן. גם מצוות שלא תלויות בתאריך, במועד או בזמנים כאלה ואחרים - בסופו של דבר תלויות במצבים. לדוגמה: אם לא אכלתי, אינני חייב בברכת המזון; ואם לא מצאתי אבדה, אינני חייב בהשבת אבדה.

אך מתוך מכלול כל המצוות, יש שש מצוות יוצאות דופן. את השישייה הזו, כל יהודי חייב לקיים תמיד, בכל עת ובכל שעה, ביום ובלילה. אלו הן "חובות הלבבות", חובות שקשורות

א. להאמין בשם, שלא להאמין לזולתו, ליחוד, לאהבה אותו, ליראה אותו, שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים.

ב. באגרת המחבר בריש ספר החינוך (בסופו).

ג. ברד"ל לפד"א שם מפרש כוונת הפד"א (כבתנחומא כאן). שר"ל שלא ה' כדאי לעשות לו זכרון לעולם, אבל מפשטות הלשון בפרד"א "האין יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור", משמע (דלא רק שאינו כדאי אלא) שאי אפשר.

זיכרון חי

השלב הראשון בדרך לפענוח המסר הוא במחשבה נוספת על השאלה מהו בכלל זיכרון, מה משמעות האמירה "זכור". נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

זיכרון לאמיתו אינו הזכרת העניין בפה (ובמחשבה, שהיא עוברת),

אלא העניין הנזכר צריך להיות חי בהרגשת האדם ותופס את כל מהותו.

יש לדעת או להכיר, ויש לזכור. וזה לא אותו דבר. שש המצוות התמידיות אינן מצוות של זיכרון, הן מצוות של הכרה ורגש. יש שם אמיתות שצריך לדעת, להפנים ולחיות על פיהן, אבל התורה לא מצווה "לזכור" אותן. לעומתן, את השבת ואת עמלק הצטוונו לזכור. וזה כבר משהו אחר לגמרי.

זיכרון - במובנו המלא והאמיתי - הוא חוויה. כשהתורה אומרת לנו לזכור משהו, היא לא מתכוונת לכך שנעשה תזכורת כדי לא לשכוח, שנדקלם בפה או בראש את מה שאין לשכוח. גם בזיכרון - יש לזכור, ויש לחיות את הזיכרון. אפשר להיזכר בתמונות ילדות ולהתרפק עליהן בנוסטלגיה, ואפשר לזכור מידע ונתונים חשובים. אבל אנחנו מדברים על זיכרון עמוק, מלא וחי. המובן המלא של זכירה הוא "להיות חי בהרגשת האדם ותופס את כל מהותו". לזכור זה לחוות מחדש, בכל החושים ובכל הנפש, את אותו דבר שעלינו לזכור.

בשיחה עצמה, הרבי מביא כהמחשה לזיכרון כזה תיאור מתוך סיפור שמספר הרבי הרי"צ: "כאותו אדם שנתעלף בזוכרו איך שהלך למלך". רבים מכירים את הסיפור בשם "האקדח שלא ירה", שם מסופר על רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, שהגיע עם חסידי לאחוזה של אדם מגושם, קשה ואלים, שהוא וכלבו השחור הטילו אימה על היהודים בסביבה, ובתפנית בלתי צפויה ומפתיעה ביותר - הצדיק 'שבר' אותו.

הסיפור ארוך ומפורט, אבל מה שחשוב לענייננו כאן הוא תיאור של התרחשות אחת מתוכו. אותו "בעל גוף", אדם חזק פיזית ומנטלית, רק ראה את

הצדיק וזה עורר בו באופן בלתי רצוני פרץ של זיכרונות מהימים שבהם הוא שירת כשומר ראשו של הקייזר הגרמני. הוא החל לספר ולתאר את התחושה של אותו חייל פשוט שנקרא עד לקייזר בכבודו ובעצמו, ותוך כדי דיבור החל לרעוד כאילו הוא חווה מחדש את תחושת האימה והיראה מול השליט, עד כדי כך שהוא נפל והתעלף.

"חבריו של בעל הגוף התבלבלו", מספר הרבי הרי"צ. "הם הכירו היטב את חברים כאחד בריא בעל לב חזק, ופתאום שיארע לו דבר כזה שיתעלף? הם העירוהו מהתעלפותו, ובהתאוששותו אמר שכשתיאר את החייל הפשוט שהוטל עליו להיכנס אל הקייזר - הוא 'חי' את הדבר כאילו הוא עצמו אותו חייל פשוט ועליו נופלים אותם אימה ופחד, דבר שלא היה בכוחו לשאת".

אפשר לתת לזיכרון כזה המחשה מהתחושה של חסיד שמגיע לראשונה אל הרבי. זה לא סתם רגע מהעבר, שאחר כך 'נזכרים' בו. זה רגע מכונן שחווים אותו בכל פעם מחדש. כך כתוב ב"היום יום", ש"כמה וכמה חסידים חשבו יום בואם לליובאוויטש ליום הולדת שלהם. הרשב"ץ בא בפעם הראשונה לליובאוויטש אור ליום שישי פרשת משפטים שנת תר"ח, ובכל שנה ושנה היה ער כל אותו הלילה, ומכוון להניח תפילין בה בשעה אשר נכנס ל[רבי] הצמח צדק בפעם הראשונה". משום שאותו רגע שבו עמד החסיד פנים בפנים מול הרבי לראשונה, הוא רגע נצחי בזמן. זה הרגע שאליו הוא התכוון והשתוקק, וממנו הוא לקח את הכוח לעבוד את השם כחסיד.

כך גם בזיכרון היהודי. אחת משש הזכירות שאותן חובה עלינו לזכור בכל יום היא מעמד מתן תורה. לא מדובר כאן על 'להיזכר' בתמונות מהעבר. הכוונה היא לחיות עם מתן תורה מחדש, לחיות עם הידיעה הברורה והמוחשית שהקדוש ברוך הוא התגלה במוחש לעם ישראל, שאנחנו עצמנו נוכחנו שם, ושהשם נתן לנו באותו מעמד את התורה.

עכשיו כשהבנו מהו זיכרון אמיתי, נבין מה באמת התורה רוצה שנחוש ונחווה כשהיא מורה לנו לזכור את השבת ואת עמלק.

מי בעל הבית?

נתחיל ב"זכור" של שבת:

ד. וכאותו שנתעלף בזכרו איך שהלך למלך (לקו"ד ח"א קסד, א ואילך). וראה דרמ"צ מצות זכירת מעשה עמלק בסופו (צח, ב ואילך). אוה"ת שם ע' א'תשצו ואילך.

שבה יהודי חי ב'מצב שבת' כל הזמן. לזכור את השבת זה לא רק בסל הקניות, בדגים ובצ'ולנט; לזכור את השבת באמת זה לחיות את כל החיים ברוח של שבת.

מה זה אומר לחיות ב'מצב שבת' תודעתי כל הזמן?

השבת היא מעין חממה בזמן, שנועדה להחדיר במוחנו ובליבנו את ההכרה בכך שהשם הוא 'בעל הבית' עלינו ועל העולם כולו. במשך השבוע אנו טרודים בפרנסה, בנסיעות ובסידורים. בשבת אנו עוצרים הכול ומתרכזים במהות, בשליחות של חיינו, בעובדה שיש בורא ומנהיג לעולם וכל דבר שקורה לנו מגיע רק ממנו.

בעצם זה שאנו שובתים ממלאכה, ובוודאי אם מקדישים את היממה השבועית הקדושה הזו לעבודת השם, אנו מזכירים לעצמנו שיש בעל הבית לעולם הזה. הקדוש ברוך הוא ברא את העולם לבדו בשישה ימים, ובשביעי נח ושבתי ממלאכתו. שהוא זה שמחיה את העולם מחדש בכל רגע, ושום דבר לא קורה מעצמו.

אם זוהי השבת, מובן מה המשמעות של 'לזכור' את השבת כל הזמן. זה אומר לחיות מתוך תודעה אמונית, לראות ולחוש ממש איך השם הוא הוא המושך בחוטים והוא המנכ"ל האמיתי. לחיות ב"זכור את יום השבת" זה לראות את העולם דרך משקפיים אופטימיים, בביטחון שהשם נמצא איתי בכל מצב ובכל דבר, ושכל מה שקורה בחיים שלי ובעולם בכלל הוא משתקף אליי.

יהודי שזוכר את השבת, חי חיים אחרים לגמרי. יהודי כזה זוכר כל הזמן ומפנים שהעולם הזה כשלעצמו הוא חסר תוכן ומשמעות, וכי הדבר האמיתי היחיד הוא רק הקדוש ברוך הוא. שכל מה שאנו עושים בעולם הוא למלא שליחות קדושה שהוא הטיל עלינו, לקדש את העולם בלימוד תורה, בתפילה ובקיום המצוות.

יודע את ריבונו

הזיכרון השני הוא "זכור את אשר עשה לך עמלק". גם כאן, אנחנו מבינים שהזיכרון הזה הוא חוויה תודעתית משמעותית מאד של רעיון או עקרון מסוים.

נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

עניינו של עמלק הוא - בלשון הידועה - "יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו".

תוכן זיכרון יום השבת הוא שעל ידו "נזכור מעשה בראשית בכל עת ונודה בכל עת שיש לעולם בורא". וכדברי החינוך: "נקבע בלבבנו אמונת חידוש העולם כי ששת ימים עשה השם [את השמיים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש]".

כלומר, זיכרון יום השבת תוכנו הוא לזכור תמיד שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, והוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

וממילא מובן שהזיכרון זה מביא לידי הכרה והרגשה שהקדוש ברוך הוא הינו השליט ו"בעל הבית" בעולם ובכל אשר בו.

זיכרון השבת מלווה אותנו כל הזמן, ולא רק ברגעים מסוימים. כאשר השם מצווה אותנו בעשרת הדיברות: "זכור את יום השבת לקדשו", הוא לא מתכוון רק שנקפיד על שמירת השבת, אלא ש**נזכור** אותה תמיד. לא רק כאשר שוקעת השמש ביום שישי, אלא כל הזמן, במשך כל ימות השבוע, גם באמצע יום עסקים סתמי כששבת אפילו לא נראית באופק⁵.

יש לכך גם השלכה הלכתית מעשית מאד. כך מספרת הגמרא⁶: "אָמְרוּ עָלָיו עַל שְׁמַאי הַזָּקֵן, כָּל יָמָיו הָיָה אוֹכֵל לְכָבוֹד שִׁבְתָּ. מֵצָא בְּהֶמָה נֶאֱהָ, אוֹמֵר "זוֹ לִשְׁבֶּת". מֵצָא אַחֶרֶת נֶאֱהָ הִימָנָה, מְנִיחַ אֶת הַשְּׁנִיָּה, וְאוֹכֵל אֶת הָרִאשׁוֹנָה". הדרך "לחיות עם השבת" היא לשמור לשבת כל מאכל מיוחד ומשובח. אם זה יין טוב, גלידה מיוחדת או בשר משובח - כשיהודי מניח אותם בעגלה ואומר לעצמו "זה לשבת", הוא חי כל השבוע עם השבת משום שהוא מייקר ומחבב אותה מאד.

אבל אם נחשוב על זיכרון במובנו האמיתי, כפי שהסברנו קודם, נבין ש'לזכור את השבת' זו חוויה עמוקה הרבה יותר. זיכרון השבת הוא לא פעולה, חד פעמית או מתמשכת. זהו מצב, תודעה קבועה

5. רמב"ן, שמות, כ, ז.

6. ביצה טז, א. הובא בפרש"י על התורה שם ממכילתא. אבל ראה רמב"ן שם, שלא מדובר על חיוב הלכתי הלכה למעשה.

ה. רמב"ן יתרו שם.

ו. מצוה לא.

ז. תורת כהנים בחוקותיו כו, יד (הובא ברש"י שם). רש"י נח י, ט. לך יג, יג. - בהנ"ל לא נאמר זה על עמלק, אבל בכמה מקומות בדא"ח מבואר זה על עמלק, ובדרך מצוותיך (ג, ב, צה, א) אמרו רז"ל עליו יודע בו. ועד"ז בד"ה זכור תרס"ה רפ"ג.

שיוצרת "קליפת עמלק". יהודי צריך לחיות בתודעה רציפה שבהחלט יש בעולם כוחות שדוחפים להתרחקות מקדושה, שקיימים בעולם יסודות שמושכים את האדם לחיים של ריקנות וריחוק מהשם - ואלו דברים שאי אפשר להשלים איתם, אלא צריך להיאבק בהם ולהשמיד אותם.

במילים אחרות: יהודי שחי עם זיכרון עמלק, תופס את העולם בצורה 'חרדתית' ברוחניות. בכל דבר שקורה, בכל תופעה כמו התנהגות של יפה של אנשים, קלקולים כאלה ואחרים, וסתם התרחשויות שקורות בעולם - הוא רואה מיד את הרע. הוא חי כל הזמן עם התפיסה שמחוץ לחיי הקדושה מסתובבים זאבים שעלולים לטרוף ולסכן אותו. הוא יודע וזוכר כל הזמן שהעולם הזה מלא בדעות כוזבות, בפיתויים ובכל מיני דברים שכופרים ומורדים באמיתת היסוד ש"אין עוד מלבדו" ושבעל הבית היחיד על העולם הוא הקדוש ברוך הוא. יהודי כזה עומד דרוך על המשמר על הזמן, כדי שחלילה לא יתפתה וייפול.

איך יתקיימו שניהם?!

כעת נוכל להבין את הטענה של עם ישראל כלפי משה רבינו:

וזו הייתה טענת בני ישראל: "היאך יתקיימו שניהם?!"

שבת ועמלק הם עניינים השונים לחלוטין זה מזה, ויתר על כן, הם הפכים מן הקצה אל הקצה!

לפיכך מתעוררת השאלה: מאחר שבשניהם צריכה להיות זכירה אמיתית, איך יוכל הזיכרון שני נושאים הופכיים - שיתקיים באדם מִישראל זיכרון יום השבת, אשר צריך למלא את כל מהותו ולהחדיר בו את ההרגש שהקדוש ברוך הוא מושל ושולט בכל העולם, וביחד עם זה יזכור באמיתיות שקיימת מציאות של עמלק, המורד בשליטת הקדוש ברוך הוא בעולם?!

לא מדובר כאן על קושי טכני, לזכור שני דברים שונים בו זמנית. יש כאן קושי אמיתי, כמו לחיות

כלומר, לא זו בלבד שהוא יודע על דבר מציאות האלוקות, הנה עוד זאת, הוא יודע שהקדוש ברוך הוא הינו "ריבונו", שולט ומושל עליו ועל העולם - ולמרות זאת "מתכוון למרוד בו". כל כוונתו ופעולתו הן למרוד באלוקות ולשלוט את שליטתו של הקדוש ברוך הוא.

[על כך] נדרשת מִישראל זכירת עמלק. שיורגש בזיכרון אשר על פי התורה קיימת מציאות של מרידה בהשם, שהיא היוצרת את המציאות של מצוות "תמחה".

הציווי "זכור" הוא קודם כל לזכור את האירוע ההיסטורי של מלחמת עמלק, כדי לשמר ולא לשכוח את ההתנהגות הנפשית של עמלק כלפי עם ישראל. אבל מאחורי האירוע ההיסטורי-מציאותי, עומד מאבק רעיוני-אידיאולוגי.

עמלק לא היה עוד אויב שנלחם בנו על משאבים או טריטוריה. עמלק היה קודם כל אויב רוחני. זו הייתה אומה שהתעלמה מהניסים והנפלאות של יציאת מצרים וקריעת ים סוף. כל העולם דיבר על זה, כל האומות עמדו משתאות והכירו ביד השם - ורק עמלק לא התרגש, ויצא ראשון ללחום ביהודים ובאלוקיהם. הוא לא יכול היה לסבול את קיומנו כמייצגים את הנוכחות של השם בעולם, ויצא למאבק. זו הייתה חוצפה מודעת, התרסה מכוונת, קריאת תיגר נגד מלכותו של הקדוש ברוך הוא וריבונותו על העולם, חלילה.

גם המאבק הזה הוא לא משהו שקרה 'פעם' ואינו עוד. "קליפת עמלק", כפי שמבטאת זאת החסידות, חיה וקיימת ובוועטת. אצל כל אחד יש לפעמים דחף או נטייה, לעיתים נטולי היגיון בכלל, 'למרוד'. להיות אדיש לכל דבר שבקדושה, להתנתק מהשם ולחטוא, חלילה.

כאשר משה רבינו קורא לעם ישראל ואומר: "זכור את אשר עשה לך עמלק!" - הם מבינים היטב למה הוא מתכוון. זה לא רק להשמיד פיזית את העמלקים, ולא רק להרוג את הרעיון העמלקי כשנתקלים בו, אלא הרבה יותר מזה. לזכור את עמלק פירושו להבין שכל תופעה שלילית רוחנית וכל קלקול רוחני בעצם נובע מאותה 'עמלקיות' שלא נותנת לנו להתחבר לאלוקות.

לזכור את עמלק זה אומר לחיות חיים שלמים בחינוך עצמי שמטרתו לסגל מבט מתבונן ועקבי על העולם ולזהות בו את הקלקולים והפגמים

ח. וראה לקו"ש ח"ד ע' 86 ואילך ביאור התמי' איך אפשר למחות זכרון של עמלק בשעה שנצטרינו זכור את אשר עשה לך עמלק.

חיים כפולים. למעשה, התורה דורשת מאיתנו לחיות בתודעה כפולה: גם לחיות עם השבת, וגם לחיות עם עמלק - וזה לא הולך ביחד.

מאז מעמד הר סיני, בו נאמר הציווי "זכור את יום השבת", בני ישראל חיים עם השבת. כלומר, הם חיים עם הרעיון שכל העולם הוא בריאה המשמשת לכבודו של הקדוש ברוך הוא, עם ההכרה הברורה בכך שהוא בעל הבית והוא מנהל את העולם.

אבל אז, כשהם עומדים בערבות מואב, דורש מהם משה דרישה מנוגדת במאה ושמונים מעלות: "זכור את אשר עשה לך עמלק!". עכשיו עליכם לאמץ גישה חיים שונה. מעתה אתם צריכים לחיות מתוך מודעות מתמדת ל'מרד'. אתם צריכים להסתכל על העולם ולזהות בו את האויב שלוחם באלוקות, שצריך לשמור מרחק ממנו ולהתרחק מכל מגע איתו.

זה לא 'עוד זיכרון', זה לזכור ולחוות את העולם בצורה הפוכה ממש. וזה מכניס את בני ישראל לקונפליקט: מה הגישה הנכונה בעבודת השם? עם מה אנחנו צריכים לחיות - עם השבת, או עם עמלק? איך אפשר לדרוש מאיתנו לחיות את שניהם גם יחד?

אפשר לקרב את הדילמה למציאות חיינו שלנו, אם נחשוב על שתי גישות שונות מאד בעולם עבודת השם.

ישנם רבנים וקהילות שדוגלים בגישה של "זכור את עמלק". הם צובעים את העולם בצבעים פסימיים ושחורים, ומשתדלים לסגור את עצמם בבית המדרש ולשקוע בלימוד כמה שיותר שעות, וכך לסגל תודעה מתגוננת שאומרת שכל מה שלא שייך במאה אחוז לקדושה לא נוגעים בו אפילו במקל.

בקצה השני נמצאת הגישה החסידית. החינוך החסידי והדרך החסידית מדגישים דווקא את ההכרה בכך שריבונו של עולם נמצא בכל מקום, שהשם הוא זה שבורא, מחיה ומשגיח על כל פרט הכי קטן במציאות, שהוא נמצא איתנו גם בעבודה, בבית ואפילו בטויל. ומכיוון שכך, אפשר למצוא אותו בכל מקום ומצב, ויש לנו שליחות קדושה לקדש שם שמייים ולהביא את אור האמונה והביטחון בהשם לכל מקום.

אלו שתי גישות הפוכות זו מזו. הגישה הראשונה מעודדת כהנחת יסוד לחיים לראות בעולם אויב רוחני. ואילו הדרך החסידית דווקא מחנכת לחיות

בתוך העולם בשמחה ובאופטימיות, עם שת רגליים על הקרקע, ולדעת לא לפחד ממה שיש לעולם להציע אלא - בגבולות ההלכה ומתוך יראת שמיים וזהירות מוחלטת מכל רע, כמובן - לרתום את כל הכלים הטובים והמתוחכמים של העולם לעבודת השם.

אלו תהיות שמלוות כל אחד: האם להשקיע את החיים ברתיעה מהעולם הזה וממה שיש לו להציע, ועל זה לחנך את עצמנו ואת ילדינו; או שמא להישמע ל'קול החסידי' שמסתכל על העולם כגינת נוי של הקדוש ברוך הוא, לזכור כמה טוב השם וכי הוא נמצא בכל מקום, ולחשוב על הזכות לעבוד אותו ולעשות את שליחותו כאן? יש יתרונות בכל אחת מהגישות הללו, וכל אחת מהן עונה על צורך מסוים. הגישה החסידית נותנת את העושר והעומק, בשכל וברגש. ויותר מזה: היא נותנת לנו את הכלים להגשים את רצון השם בתוך העולם ויחד אתו, ולא לברוח ולהתנתק לבועה סגורה. מצד שני, הגישה הפסימיסטית ורואת השחורות שומרת ומפתחת את האינסטינקט הבסיסי של להבחין מיד ברע ובשלילי, לדעת לזהות את הדברים שהם נגד רצון השם ולברוח מהם כמו מאש בלי לחשוב פעמיים.

אבל דבר אחד בטוח: אי אפשר לחיות את שתיהן יחד. זה פשוט פרדוקס שלא ניתן לקיים. כך שטענתם של בני ישראל 'זועקת' למעשה מתוך הלב שלנו: "הֵיכָן יִתְקַיֵּמוּ שְׁנֵיהֶם?".

הכוס של עמלק

על התהייה הזו עונה משה רבינו תשובה עמוקה מאד: "זה כוס, וזה כוס". למה הוא מתכוון? - נקרא את ההסבר בלשונו של הרבי:

האפשרות שישכנו יחד זכירת עמלק וזכירת יום השבת היא לפי ששתיהן הן ענין של "כוס" - כלי קיבול לקלוט על ידו את גילוי הקדושה והאלוקות.

שהרי גם שורשו של עמלק הוא בקדושה. כלומר, עצם העבודה שיכולה להיות מציאות של "מתכוון למרוד בו", בשעה שהאמת היא ש"אין עוד מלבדו", הרי זה מצד כוחו של הקדוש ברוך הוא, שהוא

ט. להעיר מסנהדרין (סו, ב. חולין ז, ב) אין עוד מלבדו אפילו כשפים (שמכחישיםו כחו שלמעלה). ובני עמלק מכשפים היו (פרש"י בשלח יז, ט (בסופו)).

כל יכול. אלא שגילוי השורש האלוקי של עמלק בא על ידי ביטול ומחית המציאות של "מתכוון למרוד בו" שבעמלק.

נכון, אומר משה רבינו, אי אפשר לחיות בשתי תודעות הפוכות בו זמנית. אם אני שואל איזו גישה נכונה יותר עבורי, התשובה לא יכולה להיות "גם וגם", אלא אחת משתיים - או "זכור את יום השבת", או "זכור את אשר עשה לך עמלק". או שנרכיב משקפיים ורודים ונדגיש את הביטחון והידיעה שהשם נמצא איתי ובכל מקום ובכל התרחשות, או שאלבש את חליפת המגן ואתנהל בעולם כמו בשדה מוקשים רוחני רווי באיומים המסתתרים בכל פינה.

אלא שזה בדיוק העניין, שהשאלה הזו איננה השאלה הנכונה. החיים של יהודי עובד השם צריכים להיות ממוקדים בדבר אחד, בשאלה אחת ויחידה: מה השם רוצה ממני?

כאשר זו השאלה היחידה שעומדת מול העיניים, מגלים שאפשר לחיות גם עם זיכרון השבת וגם עם זיכרון עמלק. מפני שכאשר ניגשים בצורה הזו לשאלת מהו העולם, רואים את הקדוש ברוך הוא אפילו ב'עמלק', אפילו בכוחות החושך והקליפות. כאשר מסתכלים במבט פנימי, רואים את אותה אמת עצמה, מגלים איך גם הדברים הטובים וגם הדברים הרעים, גם שבת קודש וגם עמלק יימח שמו, הם כלים שמגלים את כבוד השם בעולם.

נסביר את הדברים:

כשאנחנו מרימים את העיניים ומביטים סביב, לא קשה לזהות איך הוא "מלא קליפות וסטרא אחרא". אבל הקדוש ברוך הוא לא מילא את העולם בדברים רעים כדי שנברח וניסוג מהם. גם הם חלק מהתוכנית האלוקית, גם הם כאן כדי לסייע לנו בעבודת השם.

כשמדברים על אותם 'עמלקים' שמסתובבים בעולם, מובן מאילו שהיחס שלנו אליהם צריך להיות יחס של דחייה ושלילה. עלינו להתרחק ולסלוד מהם, כי הם מסוגלים להטביע אותנו בבונץ של הגשמיות והכפירה, חלילה. אבל השאלה היא למה עושים זאת. אפשר לעשות את זה מתוך פחד או התגוננות, אבל הדבר הנכון הוא

להימנע מהם כי זהו בדיוק תפקידם.

גם לאותם יסודות שליליים שמתנגדים לאלוקות, ש"מורדים" בריבונות המוחלטת של הקדוש ברוך הוא על העולם - יש חלק חשוב בדרך שלנו להגשמת רצון השם. הוא רוצה שאנחנו ננטרל אותם, נעמוד כנגדם, נימנע מהם - ובכך בדיוק נגלה שהם כאן כי גם אותם השם יצר, שלהם הקדוש ברוך הוא נתן תפקיד שונה בכל ההצגה, להיות כאן מולנו בכל עוצמתם וכוחם ושאנחנו נצליח להתמודד איתם בכל זאת.

כאשר יהודי נפגש בדברים שצריך להיזהר מהם, הוא לא מתבלבל. הוא יודע היטב שכל הבריאה היא יצירת כפיו של השם. הוא מבין שבדיוק כמו שעל מצווה הוא צריך להסתער בשתי ידיים, ובכך להראות שגם את הגשמיות השם ברא בשביל שנעשה בה מצוות ונמלא אותה באור הקדושה - כך גם כאן יש לו משימה. אלא שבמקרה הזה, המשימה היא 'למחות' ולהשמיד, לא להשתמש.

הרעיון המהפכני הזה טמון באנלוגיה של משה רבינו: "זה כוס וזה כוס". אפילו הצד האפל של העולם, אומר משה רבינו, הוא "כוס" - הוא כלי שאפשר להשתמש בו, הוא כלי שמכיל את האור האלוקי. בצורה שלילית אומנם, אבל גם הוא חלק מהדרך. גם הפיתויים והקשיים הם לא 'כאג', אלא ממש חלק מהתוכנית האלוקית. הם כולם מכשירים שיוצרו על ידי הקדוש ברוך הוא כחלק מהגשמת המשימה כאן בעולם הזה. אין זאת אלא בדרך, שהגשמת התכלית של אותם חלקים היא דווקא בהתגברות עליהם ובהימנעות מהם.

בין קונדיטון לחומץ

משה רבינו לא מסתפק בעצם ההשוואה לכוס. הוא טורח לפרט מהי התכולה של כל אחת מהכוסות, כאשר זכירת השבת היא כוס מלאה ביין ואילו זכירת עמלק דומה לכוס מלאה בחומץ. מה משה רוצה להעביר לנו כאן? - נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

גילוי האלוקות שבזכירת שבת הוא בה עצמה: "זכור לשמור ולקדש את יום השבת". ה"זכור" עצמו פועל את הקדושה, את הגילוי של אחדות השם.

לעומת זאת, גילוי האלוקות שעל ידי זכירת עמלק נפעל דווקא על ידי "זכור לעונש", על ידי ביטול וביטול התנועה

י. ולהעיר שאף שראשית גויים עמלק ואחריו עדי אובד (ולא כשאר אומות), מ"מ מבני בניו של המן (עמלק) למדו תורה ברבים (הובא ונתבאר בד"ה ראשית גויים תר"פ ורא"ה זכור תרס"א פ"ו).

של "מתכוון למרוד בו" - ואז מתגלה ה"כוס של חומץ", שגם ה"חומץ" הוא דבר המשיב את הנפש.

לחיות בהכרה של שבת זה 'טעים'. ללמוד תורה, להתפלל כמו שצריך, לקיים מצוות בהידור ובחיות, להתוועד ולעשות שבת חסידית - כל אלה כוסות מלאות ב"יין מתוק וטוב. כאן לא צריך לחפש את הקדוש ברוך הוא, הוא נמצא כאן ואנו חשים בכך שהוא הריבון ש"אין עוד מלבדו".

האתגר מתחיל כשיוצאים החוצה. אנחנו יודעים אומנם שגם החלקים השליליים של העולם הם 'כוס', אבל בכל זאת - אין בהם יין אלוקי מתוק שכיף לשתות אותו ולהתענג עליו. נראה שהם מכילים משהו 'חומץ', אולי מקולקל ופגום שלא ראוי לשתיה בכלל.

אבל, אומר לנו משה רבינו, דעו לכם שזה לא משקה פגום. להפך, החומץ הוא משקה ש"משיב את הנפש". זהו יין שעבר תהליך של התססה, ועכשיו משתמשים בו לתיבול ולהשבחה של מאכלים. לשתות אותו כמו מיץ זה מגעיל, אבל אם משתמשים בו במינונים הנכונים ובהתאם לייעוד שלו, הוא אף משיב את הטעם.

מה אומר לנו המשל הזה? שכאשר אנו פוגשים במשהו בעולם שנראה 'חמוץ', עניין שמפריע לעבודת השם, שעלול להפיל ולהוריד אותנו, חלילה - אנחנו צריכים לדעת איך להסתכל עליו. ברמה המעשית, לא 'נשתה' ממנו. לא נשתמש בו כמו שאנחנו משתמשים בחפצי המצווה והקדושה, שבהם יש לנו עונג וטעם מיוחדים של קרבה לקדוש ברוך הוא. אבל כן נדע שכאשר נשתמש באותו דבר שלילי בהיצמדות ל'מתכון' של הקדוש ברוך הוא, זה יכול להיות תבלין מעולה שישביח את כל החיים הרוחניים שלנו.

אם ננסה לקחת את הדברים אל החיים המודרניים, נוכל ליישם אותם בתחומים הבערים שמעסיקים כל אחד מאיתנו. זה יכול להיות מכשירים טכנולוגיים פרוצים, רעיונות לא מקובלים או מראות לא הולמים - שהמרחק בינם לבין עולם של 'שבת' ואלוקות הוא אינסופי.

כשאנו נתקלים בדברים כאלה, מאליה עולה התהייה: איך אפשר לראות תופעות שליליות כאלה, בלי לפתח איבה לכל העולם הזה? איך אפשר להיחשף לכל זה, לראות את "עמלק" מול העיניים, ולא להישאב לתפיסת עולם מסתגרת ומתגוננת שדוחה את העולם כולו ולא רואה בו את האלוקות שבו?

התשובה היא: צריך להבין שזה חומץ. גם החומץ היה פעם יין טוב ומשובח. ובנמשל: גם אותם דברים שליליים, יש להם שורשים טובים. הקדוש ברוך הוא ברא אותם, והועיד להם מטרה. אז נכון שאת החומץ אי אפשר לשתות, אבל אנחנו צריכים להבין שגם לו יש תפקיד.

אשמור על סינון והגנה מרביים, אבל אמצא את הדרך להשתמש באינטרנט כדי ללמוד וללמד תורה; אגן על עצמי מפני דעות שגויות בעזרת לימוד והעמקה בחסידות, אבל בלי לפחד לקרב גם יהודים שחושבים ומדברים בצורה כזו. כי באמת אין שום דבר בעולם שהוא נגד השם, יש רק דברים שהשם הועיד להם מטרה אחרת - תפקידם שלהם הוא לגלות את האלוקות לא בדרך חיובית של עשייה וחיבור, אלא דווקא בדרך של שליטה עצמית, של ריסון ואם צריך אז בהימנעות.

לא להתבלבל

ומכאן למדנו הוראה לכל יהודי בעבודתו, ובשני הקצוות:

כאשר יהודי נמצא במדרגה נעלה, בדרגת יום השבת^י, שהוא קודש להשם - עלול הוא לחשוב שאין הוא זקוק לכל זהירות, להיותו בבחינת קודש, בלי כל עסק ומגע עם עובדין דחול.

ועל כך באה ההוראה, שביחד עם השבת צריכה להיות זכירת עמלק. כי מאחר שעמלק יש לו שורש בקדושה, הרי אפילו כאשר אדם נמצא במעמד ומצב נעלה יותר, נדרשת ממנו זהירות יתרה שלא תשפיע עליו קליפת עמלק.

מצד שני, אפילו כאשר נדמה ליהודי שנפל והגיע למצב ירוד כל כך, עד לבחינת עמלק - אסור לו להתייאש. עליו לדעת שגם לעמלק יש שורש בקדושה, ולכן

יא. להעיר מד"ה זכור שם (ושם ספ"ו. רד"ה ראשית גויים שם): "דאיבודו זהו תיקונו".

יב. ראה ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ פ"ד דבקליפת עמלק מאחר שאינו לתאוותו כו' ומאיר בו אור השכל הרי מצד זה בנקל יותר לבטלו מהו' אומות - ז' מדות רעות.

יג. ולהעיר שתלמיד חכם איקרי שבת (זהר חלק ג' כט, א).

להפש שידוך 'כמו הגנב'

'מגנב לומדים, כי גם כאשר מנסה פעם אחת ואינו מצליח הוא מנסה שוב ושוב. גם בשידוכים צריך להפש שוב ושוב בלי להרפות'; 'רוב המקרים, הסיבה לעיכוב בשידוכים היא בגלל התמקדות מיותרת בדברים טפלים'

לפועל וכו'.

הנה כיוון ד"אזלינן בתר רובא" [הולכים אחר הרוב], הנה מסתבר לומר שהסיבות למקרה שלו הינם דומות לרוב המקרים, ורוב הפעמים בכגון דא [במקרים כאלו] הסיבה לעיכוב היא - אשר מדקדקים בהצעות השידוך בעניינים בלתי עיקריים כלל וכלל,

ובמילא אין שמים לב להצעות שידוך טובות, אשר בעניינים העיקריים, ואפילו בעניינים הטפלים מתאימות הן לגמרי (אלא [ורק] שבטפל דטפל [בדברים טפלים לחלוטין] נמצא [ישנם] איזה [כמה] פרטים שאינו לפי הרצון).

וכשמתבוננים בהאמת הגמור, שאין שלמות בעולם, והשלם בתכלית הוא רק הקב"ה, מובן כי הן החתן והן הכלה הינם חסרים בשלמות, והרי על זה ניתנה תורתנו תורת חיים, בשביל לעלות במהלך החיים מדרגא אל דרגא בדרך העולה לשלמות מין האדם.

מובן שאין כוונתי בהנ"ל להטיף לו מוסר, כי אם לעוררו [לעורר את תשומת ליבו] אשר אולי גם בענייניו כן הוא המצב, ואם כן - מצד אחד, אין פלא שלעת עתה לא נגמר עדיין העניין ובא לכלל שידוך, אבל לאידך גיסא [מן הצד השני] יש כאן בשורה מעודדת, שבידו הדבר תלוי, וממילא ביכולתו להביא זאת לידי פתרון.

כי באם מכאן ולהבא יתעניין ויתמקד בהצעות השידוכים, כאמור, בהעיקר, היינו בהנוגע לתורה ומצוות וכו', ויתפלל להקב"ה המזווג זיווגים, כמאמר רז"ל, וכמה [וכמו] שנאמר גם בכתוב "מה' אישה משכלת", ימציא לו ה' יתברך את זיווגו הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות.

(כרך טז, אגרת ה'תקמ"ו)

בעת היותי על הציון של כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר [הרי"צ] צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הנני מזכיר אותו ואת בני ביתו שיחיו לברכה, ובפרט במה שנוגע לענייני שידוכים וזיווגים,

אבל בטח ידוע לו הכתוב "וברכך ה' אלוך בכל אשר תעשה", כלומר: אשר אין להסתפק בתפילה ובהזכרתם לברכה על הציון, אלא צריך גם כן לעשות פעולות שיביאו את ענין השידוכים לידי פועל,

וידוע גם כן מאמר הרב הצדיק ר' זוסיא מאניפאלי זצ"ל, אשר מכל אדם יש ללמוד עניינים בעבודת ה' יתברך, ואפילו מאלו שאינם מתנהגים כדבעי [כפי הראוי],

והוא [רבי זושא מאניפולי] אף למד מהנהגת גנב כמה דברים בתור הוראות בעבודת ה', ומהם: שכאשר מנסה בפעם הראשונה ואינו מצליח, בכל זאת מנסה גם כן פעם שנייה ושלישית, עד שסוף סוף עולה בידו הדבר. והרי "מרובה מידה טובה וכו' [ממדת פורענות]", ואם ביחס לגניבה שלילית מנסה הגנב שוב ושוב, הרי כשמדובר בעניין טוב ומתאים לציווי ה', ודאי שיש לנסות שוב ושוב.

ובפרט בעניין זיווגים, שרז"ל אמרו עליהם "קשה וכו' [זיווגם כקריעת ים סוף]", הרי ודאי שצריך לנסות פעם אחר פעם, אבל סוף כל סוף בטוח הדבר שימצאו זיווגים הגונים, ואין לפחוד [לחשוש ולפקפק במידת ההצלחה] ממה שנוזקים להשתדלות בדבר, כי זוהי הדרך למציאת זיווג, באמצעות ניסיונות חוזרים ונשנים.

(כרך ה, אגרת א'שכט)

במה שכתב אודות ענייני הפרטי, שלאחרי כל ההשתדלות בחיפוש אחר שידוך, עדיין לא בא דבר

לגלות את ה"זכות" הפנימית שבאדם

וְהוֹשֶׁעַ בֶּן פְּרִיְחָה וְנִמְאֵי הָאֲרָבִלִי קָבְלוּ מֵהֶם. וְהוֹשֶׁעַ בֶּן פְּרִיְחָה אָמַר: עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וּקְנֵה לָךְ חֵבֶר; וְחֹוֵי דִן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת (פרק א, משנה ו)

את החיוב לדון "את כל האדם לכף זכות" ביארו מפרשי המשנה, שהכוונה היא למעשה שאפשר לפרשו לכאן או לכאן - שהיה זה מעשה טוב או להפך, וצריך לדון את האדם לכף זכות, שכוונתו ומעשיו היו לטובה.

אבל, מן הלשון "הווי דן את כל האדם" מובן, לכאורה, שגם במקרה בו ברור שנעשתה עבירה, צריכים למצוא בו לימוד זכות על האדם החוטא. ולא רק בכך שלא היה זה באשמתו וכדומה, אלא למצוא לו "זכות", למרות המעשה השלילי שעשה.

הביאור בזה:

כאשר משמיים מעמידים אדם מסוים מול ניסיונות גדולים, הרי דבר זה עצמו משמש אות וסימן לכך שניתנו לאדם זה גם כוחות נפשיים נעלים, כדי שיוכל לעמוד בניסיונות אלו. וכמו שאמרו רז"ל: "איני מבקש אלא לפי כוחם".

כאשר רואים אדם שעובר עבירה, ו"מלמדים זכות" ומדברים אודות אותם כוחות נעלים שניתנו לו, וקיימים אצלו "בכוח" בפנימיותו - הרי בכך פועלים ש"זכות" ומעלה זו של אותו אדם יצאו אל הפועל ובגלוי.

וזוהי המשמעות הפנימית של "הוי דן את כל האדם לכף זכות": ה"לימוד זכות" מגלה את הכוחות הטמונים באותו אדם, כך שיוכל לעמוד בפועל בניסיונותיו, עד שבסופו של דבר יתבטל הרע שבו לגמרי.

(לקוטי שיחות חלק כז, עמוד 164)

להמשיך ללימוד תורה ביתר שאת

רִבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הָיָה אָמַר: אִם לִמְדַת תּוֹרַת הִרְבָּה, אַל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ, כִּי לְכָךְ נִוצְרֶת (פרק ב, משנה ח)

במאמר זה רמוזות גם שלוש הוראות נפרדות בעבודת ה':

"אם למדת תורה הרבה" - גם מי שעובד לפרנסתו, צריך להוסיף ולהרבות בלימוד התורה, יותר מכפי שהוא חייב לפי הלכות תלמוד תורה. והוספה זו היא "הרבה", כלומר: ללא הגבלות של תנאים וזמן.

"אל תחזיק טובה לעצמך" - בלימוד התורה, היהודי מתאחד ומתעצם עם התורה וכל מציאותו הופכת למציאות של תורה. על כך מבהיר התנא ואומר, שאל לו לאדם להתגאות בכך ולהחזיק לעצמו טובה בגלל לימוד התורה. וכמו כן, יש כאן רמז לכך שאדם לא יסמוך על עצמו בלבד שיצליח בלימוד התורה כשהוא לעצמו, בלי לימוד עם חברותא וחברים.

"כי לכך נוצרת" - יהודי שהגיע לדרגה כזו שכל מציאותו היא התורה, עלול לחשוב שהוא את שלו כבר עשה ומילא את תפקידו בעולם, ולכן אינו חייב יותר להתייגע בלימוד התורה. על כך מבהיר התנא ואומר ליהודי כזה: אתה והבריאה כולה נוצרתם הרגע, כמו כל רגע, מחדש, וניתן לך עוד זמן לחיות - וזאת ככוונה כדי שתמשיך בלימוד התורה ביתר שאת.

(ביאורים לפרקי אבות, כרך א, עמוד 102)

שאלה "אחת" // מאמר "דרשו ה' בהמצאו" – ספר המאמרים תשכ"ד

עבד שעושה מלאכות כשוטות ועבד שמלטש יהלומים, מי מהם נעלה יותר? על מה היא ה"צעקה" שבתפילה, ומה עושים כאשר "לא יוכל האדם לבוא לידי צעקה"? – ביאור דברי המדרש על הפסוק "אחת שאלתי" במזמור "לדוד ה' אורי וישעי" / נאמר בשבת פרשת האזינו, שבת תשובה

— א —

דבר מועט או תכלית העילוי?

"אחת שאלתי מאת הו' וגו' [אותה אבקש, שבת בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו]".

"אמר הקב"ה לדוד: בתחלה אתה אומר 'אחת שאלתי'... שבת בבית ה' ואחר כך אתה שואל כמה שאלות, ולחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו' וגו'?" והשיבו דוד: ממך למדתי. בתחלה לא באת עלי אלא באחת, שנאמר 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך, כי אם ליראה' ואחר כך פתחת עלינו במצוות הרבה, שנאמר 'ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו וגו' [ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך]".

הינו, ש"אחת שאלתי" הוא ששואל רק דבר אחד בלבד, דבר מועט.

ונוסף לזה, ישנו גם הפרוש ב"אחת שאלתי וגו'", דקאי [מדבר בזה] על בחינת 'יחידה' [הבחינה הכי נעלית של הנשמה], שזהו תכלית העלוי.

— ב —

שני סוגי עבדים

יש לבאר תחלה פרוש הכתוב "ולעבד את הו' אלקיך", "ולעבדו" גו' – דהנה, ענין 'עבודה' הוא כמו עבודת העבד בהשירות לאדונו, שיש תקון ותועלת להאדון על ידי העבד שמשרתו ומשלים חסרונותיו. והרי בודאי לא שיה ענין זה בעבודת ה', שהרי הוא יתברך שלמותא דכולא [שלמות הכל].

אך באור הענין הוא, דהנה, יש ב' מיני עבד:

עבד הא' – שעובד עבודה גרועה כמו חטיבת עצים וכדומה, שאין זה מכבוד האדון לעשות עבודות אלו בעצמו. ולכן עושה אותם העבד, לפי שהאדון לא היה יורד מגדלתו להשפיל עצמו לעשותם.

ועבד הב' – שעבודתו בענינים דקים ושכליים, שגם האדון בעצמו היה עושה אותם. כמו הפירסה במשא ומתן, או נקיבת אבנים טובות ומרגליות וכדומה, שהם מלאכות נכבדות שהאדון יתעשר מהם. וכשהעבד עושה אותם, אזי נקרא "עבדו" (תאר שמדגיש היחס והשיכות להאדון). הינו, שמשלים את העבודה שהאדון עצמו היה עושה, והוא נעשה במקומו.

השפלה או עלייה

והדגמא מזה בעבודת ה':

שעבד הא' – עבודתו היא באפן של 'קבלת על' בלבד, כיון שאין לו חיות וענג בעבודתו, אלא שפופה ומשפיל את עצמו לעבד עבודתו בדרך קבלת על.

ועל ידי עבודה זו שהיא באפן של 'השפלה', גורמים ענין של 'השפלה' למעלה, כפיכול. שהקב"ה 'משפיל' ומצמצם את עצמו להיות נמשך בעולמות על ידי העשרה מאמרות.

ועבד הב' – עבודתו היא "ללכת בכל דרכיו" [דרכיו של האדון], שזהו ענין ד"לעבדו", כמו העבד שעושה מלאכות שהאדון בעצמו עושה. וקאי על העבודה דלמוד התורה וקיום המצוות, שעל ידי זה נעשית המשכת בחינת האלקות שלמעלה מהעולמות (דלא כעבד הא'), שעל ידו נעשית ה'השפלה' להיות המשכת האלקות שלפי ערך העולמות).

שזהו ענין ד"דרכיו", כמשל הדרך שעל ידה הולך האדם ממקום למקום. הינו, שהתורה ומצוות הם "דרכיו" וארחותיו של הקב"ה בעצמו, שעל ידם תהיה המשכתו עד למטה מטה.

1. תהלים כו, ד.
2. מדרש תהלים על הפסוק.
3. עקב י, יב.
4. עקב יא, יג.

צועק "אהה" על הכך האמת

והנה אף שלכאורה גדלה מעלתו של עבד הב' לגבי עבד הא', מפל מקום, יש מעלה יתרה בעבד הא' מצד זה שעבודתו היא בקבלת על דוקא.

ועל זה נאמר ["מה ה' אלקיך שאל מעמך] כי אם ליראה גו", דקאי על העבודה דקבלת על (ורק לאחר זה מוסיף "ללכת בכל דרכיו גו" ולעבד גו", שזהו ענינו של עבד הב').

ויבין בהקדם תוספת באור באופני העבודה, שיש אפן העבודה דתפלה, שעקר ענינה הוא הצעקה, כמו שכתוב⁵ "ויצעקו אל ה' בצר להם גו".

והענין בזה, דהצעקה שצועק 'אהה' כו', היא על דבר שהוא הפך האמת. שאינו יכול לסבלו, ולכן צועק שאין האמת כן. וככל שהאמת יהיה 'מנוח' אצלו יותר, אזי תגדל יותר הצעקה על הפך האמת.

וענינו בעבודה, שמצד ראית השכל הרי הוא "רואה את הנולד" (כמאמר רז"ל⁶: "איזהו חכם הרואה את הנולד"), שרואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש'. וככל שתתאמת אצלו ראית השכל יותר, לא יוכל יותר לסבל הפכו. דהינו מה שנראה ה'יש' נפרד ממקורו, ומזה תבוא הצעקה בלבד לשלל הפך האמת כו'.

והנה ענין הצעקה שבעבודת התפלה הוא מתוך חיות ורגש כו'. ובזה גדלה מעלתו על עבד הא' שעבודתו היא ללא חיות כו', כי אם בדרך קבלת על בלבד.

אבל אף על פי כן, הרי היא למטה במדרגה מהעבודה ד"ללכת בכל דרכיו", על ידי התורה ומצוות. כי, בעבודה ד"ללכת בכל דרכיו" נרגש בנפשו האלקות. מה שאין פן בהצעקה שבעבודת התפלה שהיא על הפך האמת כו', הרי מה שנגרש בנפשו הוא ההעלם דהעולם. אלא שהסבה לכך שצועק על זה, היא, לפי ש'מנוח' אצלו האמת דאלקות.

שקוע ברע עד שאינו מרגיש

אמנם אף שהעבודה דקבלת על, כעבד הא', היא הדרגא היותר תחתונה שבעבודה, שהיא למטה לא רק מהעבודה ד"ללכת בכל דרכיו", אלא היא למטה גם מהצעקה שבעבודת התפלה, הרי

5. תהלים קו, ו. חכ.
6. תמיד לב, א.

לאידך גיסא, יש מעלה יתרה בעבודה דקבלת על, שבכחה לפעל תקון ועליה גם במצב ירוד, שלא יש ענין הצעקה שבעבודת התפלה, ודוקא על ידי קבלת על יוכל לפעל בנפשו כל כך עד שיבוא לשלמות העבודה.

ובאור הענין: דהנה, לפעמים לא יוכל האדם לבוא לידי צעקה בלבדו, מפני פחיתות ערך נפשו האלקית מתחתית המדרגות, או מפני שנתגשם מאד מחמת חטאים ועוונות כו', שזו לא יתפעל מאומה בנפשו.

והסבה לזה היא מצד התגברות ה'מקיף' דקליפה. שאינו מרגיש את הרע (לא משום שאין בו רע, אלא אדרבה) להיותו שקוע לגמרי בהרע שמקיפו ומסובבו כו'. כמו [לדגמא] במדת ההתנשאות, שנתעצם אצלו כל כך עד שלא ירגיש שיש לו התנשאות כלל.

ומצד התגברות בחינת ה'מקיף' דקליפה, נעשה במעמד ומצב שאינו מתפעל בנפשו כלל מענין אלוהי, ובמילא אינו יכול לבוא גם לענין הצעקה כו'.

קבלת עול – מקיף דקדושה

וכדי שתהיה ההתגברות על ה'מקיף' דקליפה, צריך לעורר בחינת ה'מקיף' דקדושה ודוקא. ועל זה נאמר "ועתה ישראל מה הו' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה גו", שזהו ענין דקבלת על.

דאף שבפעל ובגלוי הרי זו דרגא קטנה בלבד (שכלן נופל על זה הלשון "כי אם גו", מלתא זוטרותא [דבר קטן]), הרי זה ענין הקשור עם בחינת ה'מקיף' ודוקא, בחינת ה'יחידה'.

ולכן הרי זה כולל גם את כל עניני העבודה, "ללכת בכל דרכיו גו" ולעבד גו".

"אחת" שכוללת הכול

וזהו גם מה שכתוב "אחת שאלתי וגו'", "ממך למדתי, בתחלה לא באת עלי אלא באחת, שנאמר ועתה ישראל מה הו' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה, ואחר כך פתחת עלינו במצוות הרבה כו'".

והענין בזה, שבאמת שאל דוד רק דבר אחד לבד, ["אחת שאלתי וגו'", דקאי על בחינת 'יחידה'], אלא שממנו מסתעפים ובאים גם שאר הדברים.

וענין זה למד מהקב"ה ("ממך למדתי") שאמר דבר אחד בלבד, "כי אם ליראה", קבלת על בלבד, אלא שענין זה כולל כל עניני העבודה, כי דבר אחד זה קשור עם בחינת ה'יחידה' (אחת).

התועדות משפחתית
לשולחן שבת

שולחן שבת חסידי

ציור: זלמן קליינמן

היכן המלך?

מה הסביר הרבי לילד ב'יחידות', היכן 'פוגשים את המלך' באלול? ומהו מרכז הכובד של חודש אלול שמשליך על כל עבודת החודש? – כך נתפלל נכון בחודש אלול

היכן פוגשים את המלך?

הרבי המשיך ושאל: 'האם אכן פגשת את המלך בשדה?'.

שתקתי, לא ידעתי מה לענות.

אך הרבי המשיך וענה בעצמו: 'בכל פעם שאתה אומר "ברוך אתה ה'", ואומר ברכה – אתה נפגש עם המלך בשדה!'.

תוכן דומה כותב הרבי גם באיגרת קודש מיוחדת לילדים, מחודש אלול תשל"ג:

"יש לשאול: מה הוא עניין זה של גישה אל המלך בשדה, כיוון שאין לו דמות הגוף ואינו גוף חס ושלום?".

ועל כך משיב הרבי: הגישה אל המלך מתבצעת באמצעות התפילה, בה "המתפלל עומד נוכח פני המלך".

מספר הרב יעקב הרצוג:

לקראת ה'בר מצווה' שלי בשנת תשל"ד, זכיתי להגיע אל הרבי ולהיכנס ל'יחידות'.

כדרכו בקודש, 'לבחון' את הילדים על לימודיהם בתלמוד תורה, שאל אותי הרבי מספר שאלות על המשנה הראשונה במסכת שבת. לאחר מכן התעניין הרבי אם אנו לומדים גם מתורת החסידות.

השבתי שאנו לומדים בספר 'לקוטי תורה', של רבינו הזקן, והרבי הגיב בנימת התפעלות: 'לקוטי תורה לפני בר מצווה'!

הרבי התעניין איזה מאמר ב'לקוטי תורה' למדנו, ועניתי שלמדנו את המאמר "אני לדודי". למדת את המשל על המלך בשדה? – שאל הרבי, והשבתי בחיוב.

חודש של תפילה

כזמן שבו תופסת התפילה מקום מרכזי. בספרי האחרונים מובא, שאפילו אלו שעיקר עיסוקם הוא בלימוד התורה, צריכים לתת עדיפות וקדימה בחודש אלול לעיסוק בתפילה ובתחנונים.

בסדר היום בפועל, אנו פוגשים את ההוספה בתפילה במנהגי ישראל השונים של אמירת הסליחות, הוספת המזמור "לדוד ה' אורי וישעי" בתפילה, ובהוספת שלושה פרקי התהלים לאחר התפילה, בהתאם לתקנה שגילה מורנו הבעל שם טוב.

אך מעבר למנהגים ספציפיים אלו, יש בתפילה משהו ייחודי שמשמעותי ביותר עבור עבודת חודש אלול, כפי שמיד נראה.

ההיסטוריה של ימי חודש אלול מתחילה בעובדת היותם ימי תפילה. בראש חודש אלול בשנת ב'תמ"ח עולה משה רבינו להר, בפעם השנייה לאחר חטא העגל. משה רבינו שוהה שם ארבעים יום, שמסתיימים ביום הכיפורים, בו יורד משה רבינו מן ההר עם הלוחות השניות.

מכך שנקודת השיא של ארבעים הימים הללו היא ביום הכיפורים, יום הסליחה בו אומר הקב"ה למשה רבינו "סלחתי כדברך", ניתן להסיק שעיקר עיסוקו של משה רבינו באותם ימים, היה בעבודת התפילה, כדי לפעול סליחה ומחילה עבור עם ישראל.

בהתאם לזה, נקבע גם חודש אלול לדורות

עמוד השדרה

לא רק עוד חלק בגוף, אלא כזה שכל הגוף תלוי בו. כאשר עמוד השדרה הינו תקין, הגוף כולו יכול להתנהל כראוי, ופגיעה בו, חלילה, משפיעה באופן שלילי על כלל האיברים.

בדומה לכך, גם התפילה היא 'עמוד השדרה' שמחזיק את כל רמ"ח 'איברי' המצוות שיהיו כראוי, ולימוד התורה יהיה מתוך יראת שמיים. כאשר התפילה הינה כראוי, מתוך מחשבה על פירוש המילות והתבוננות בתוכן התפילה, זהו דבר שיש לו השלכה רוחבית על כל עבודת השם, בכל משך היום כולו.

רבי ישראל מסלנט שאל פעם את הרבי מהר"ש, מה הסיבה לכך שהחסידים מאריכים בתפילתם באופן מיוחד? תשובתו של הרבי מהר"ש הייתה, כי במדרש מופיע ש"יש תפילה שעושה הכול" ו"יש תפילה שעושה מחצה", ולכן החסידים מאריכים בתפילה, כדי שגם ה"מחצה" תתפשט על הכול...

תורת החסידות ממשיכה את התפילה לעמוד השדרה שבגוף האדם (דבר שבא לידי ביטוי גם במספר החוליות שבו, בהתאמה למספר שמונה עשרה הברכות שבתפילה). עמוד השדרה הוא

בקרת איכות

ולהשלים את עבודת ה' של כל השנה. כי כפי שאומר רבינו הזקן בתניא, כאשר יהודי מתפלל תפילה או מקיים מצווה בכוונה, הוא משלים ו'מעלה' בכך גם את התפילות והמצוות שנעשו קודם לכן ללא כוונה ראויה.

לפי זה, הביטוי שבחודש אלול "מרבין בתפילה", מקבל משמעות עמוקה יותר. הריבוי הוא אינו ב'כמות' כל כך, במשך הזמן המוקדש לתפילה, אלא בעיקר ב'איכות'. העיסוק בתפילה צריך להיות כזה ש'מתרבה' - מתפשט וחודר בכל ענייני היום, בענייני התורה והמצוות, ועד שיהיה ניכר גם באופן האכילה, השתיה ושאר העיסוקים הגשמיים.

חודש אלול, החודש האחרון של השנה, זהו זמן להשלים את עבודת ה' בלימוד התורה וקיום המצוות של השנה כולה.

עיקר ה'השלמה' והתיקון הם בתחום ה'איכות'. במהלך השנה אנו עוסקים בתורה ובמצוות, אך פעמים רבות עושים זאת באופן 'יבש', ללא כוונה פנימית וללא חיות והתלהבות. זהו לא חיסרון ב'כמות' של המעשים, אלא ב'איכות' שלהם.

כאשר יהודי בחודש אלול עוסק בעבודת התפילה כראוי, זהו דבר שמשפיע על כל עבודת ה' במהלך היום. לימוד התורה וקיום המצוות שלו הופכים להיות ב'איכות' ראויה, מתוך חיות פנימית.

כך, יכולה עבודת ה' של חודש אלול לתקן

נוגע לו בעצם!

הדבר היחידי שלוחץ ומפריע לו - כפי שכותב במכתבו - שהוא זקוק לבקשת עצה על מחשבה זרה בעת התפילה!...!...! שלכן אינו יכול לקיים את העניין של "דע לפני מי אתה עומד", ולחשוב פירוש המילות כדבעי; זהו העניין שנוגע לו למילוי שליחותו!...

ועניין זה נוגע לו בעצם, שהרי לולי זאת, לא היה מעמיד את עצמו בסכנה לשלוח מכתב מעבר לים כדי לקבל עצה על עניין זה!

יהודי כזה - בשבילו קיים כל העולם כולו!...

(מבוסס על שיחות שבת פרשת שופטים, כי תצא, ניצבים-וילך תשכ"ז)

את היחס הנכון הנדרש לעבודת התפילה, ניתן ללמוד מסיפור מיוחד שסיפר הרבי בליל שמחת תורה תשכ"ח, אודות מכתב שקיבל מבחור מ'המדינה ההיא' - מרוסיה. את הדברים אמר הרבי מתוך התרגשות גדולה ובקול חנוק מבכי:

"נמצא שם בחור, בעונת השידוכים, שהגיע ממנו מכתב - שזה עצמו עניין של סכנה - ומהי בקשתו?

הוא לא מבקש לצאת משם, כיוון שאינו חושב על זה כלל, בהיותו סבור שאינו ראוי לכך שיעשה לו נס... הוא גם לא מתאונן על כך שבכל יום ויום עליו לעמוד בניסיונות קשים...

קידוש לבנה

- במוצאי שבת זהו הלילה האחרון בו מי שעדיין לא ערך קידוש לבנה החודש, יכול (וצריך) לעשות זאת במהלך הלילה.

יום ראשון

יד אלול

- יש להתחיל לעסוק בנושאי חג הסוכות⁹, ולהשתדל במיוחד להתחיל כבר לספק את צורכי החג לנוקקים כדי שיוכלו להתכונן לחג בשמחה, וכן לדאוג להם לצורכי ראש השנה¹⁰.

יום שני

טו אלול

- ביום זה נוסדה ישיבת "תומכי תמימים". על כן בימים אלה יש להוסיף בלימוד החסידות, וכן לחזק שיעורים קיימים ולייסד שיעורים חדשים - ובמיוחד מתורתם של הבעל שם טוב, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר הרשב"א ואדמו"ר הרי"צ. כמו כן, יש להוסיף בעבודת התפילה ובצדקה גשמית ורוחנית, וכן לערוך התוועדות חסידות בכל מקום שיש בו ישיבת תומכי תמימים¹¹.

יום המשי

יח אלול

- יום ההולדת של הבעל שם טוב ושל אדמו"ר הזקן. ביום זה עורכים התוועדות, בה מספרים מעשי צדיקים, מתחזקים בדרכי החסידים בכלל ובאהבת ישראל בפרט, ומקבלים החלטות לקבוע עיתים ללימוד התורה והחסידות¹².
- רבותינו נשיאנו היו מאחלים בח"י אלול "גוט יום טוב" [חג שמח]¹³.
- במניין שבו התפלל הרבי היו אומרים תחנון¹⁴.
- שנים עשר הימים האחרונים של חודש אלול, צריכים להיות מוקדשים לחשבון נפש על השנה החולפת, כאשר כל יום מוקדש לחודש אחד (ח"י אלול לחודש תשרי שעבר, י"ט אלול לחודש מרחשוון, וכן הלאה)¹⁵.

שבת קודש פרשת כי תצא

יג אלול

- יום נישואי הרבי הרי"צ עם הרבנית הצדקנית מרת נחמה-דינה. יש ללמוד בימים אלו "דרושי חתונה" של רבותינו נשיאנו, ובפרט אלו שנאמרו בחתונת הרבי הרי"צ¹. המאמרים יצאו לאור ב'ספר המאמרים - קונטרסים' (כרך א, ע' 31 ואילך) ובספר המאמרים תרפ"ט (ע' 71 ואילך).

קריאת התורה

- רבינו הזקן הורה לכתוב בספר התורה "יִצְחָא" (בפסוק בפרשתנו כג, ב) ולא "יִצְחָה"².
- אם קיים ספק בדבר, יש לבדוק את ספר התורה לפני הקריאה, כיצד נכתבה בו מילה זו³. אך בדיעבד, אם התגלה תוך כדי הקריאה שכתוב בספר "יִצְחָה" בה"א, אין להחליפו בספר אחר⁴.
- בעליית שביעי וגם במפטיר, את המילה "זכר" ("זכר עמלק") קוראים פעמיים ברצף: בפעם הראשונה "זִכֵּר", ובפעם השנייה "זִכְרֵךְ"⁵. ויש לדייק לקרוא את המילה בטעם הנכון שלה, מונח, בשתי הפעמים.

- בכמה מקומות יש שנוהגים להכות ולהרעיש בקריאת שמו של עמלק, אך יש להימנע מכך⁶.

תפילת מנחה

- בקריאת התורה, נוהג בעל הקורא להגביה את קולו בפסוק האחרון ("השקיפה")⁷.
- לאחר תפילת מנחה קוראים את פרק ראשון ופרק שני בפרקי אבות.
- את משנת "כל ישראל" אומרים רק פעם אחת, לפני קריאת שני הפרקים; וכן את משנת "רבי חנניה" אומרים רק פעם אחת לאחריהם⁸.

1. 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 315. וראה גם ב'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 264.
2. שו"ת שארית-יהודה י"ד סי' טז.
3. 'שערי הלכה ומנהג' י"ד סי' קטז.
4. קצות-הושלחן בבדי-הושלחן ס"ח פז.
5. ספר-המנהגים עמ' 31, ובאריכות שם עמ' 72. וראה 'התקשרות' גיליון כה, עמ' 17, הערה 3.
6. 'התקשרות' גיליון קט. ראה ילקוט-יוסף - מועדים (כרך ה) עמ' 259 ס"ה. אגרות-קודש ח"ט עמ' ריא. חכ"ג עמ' כו.
7. לוח כולל-חב"ד, בקריאת שבת הבאה בשחרית, ומציין לירושלמי מעשר-שני פ"ה ה"ט.
8. מסקנת הרבי, לאחר כמה פעמים שדן בזה בשיחותיו - תורת-מנחם תשמ"ז ח"ד עמ' 401, עיי"ש. אבל ראה תורת-מנחם תשנ"ח ח"ד עמ' 259 הערה 104. סקירה מלאה בעניין נדפסה ב'לוח השבוע' בגיליון תקכ"ח, הערה 17.

9. שו"ע אדמו"ר ס' תכט ס"א.
10. ראה ליקוטי-שיחות, כרך יד, עמ' 369 ואילך, וש"נ - סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 808.
11. ע"פ 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 315 ואילך.
12. ספר-השיחות תש"ג עמ' 177, 179. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 634 הערה 8.
13. ספר-המנהגים עמ' 102. 'תורת-מנחם - התוועדויות' (ו) תשי"ב ח"ג עמ' 173.
14. 'אוצר מנהגי חב"ד' ח"ד שם עמ' כב. 'התקשרות' גיליון תמא עמ' 15 ואילך.
15. ליקוטי-שיחות כרך כד עמ' 518.

יד אלול

תרי"ב

נפטר הגאון החסיד ר' ברוך מרדכי אטינגר, רבה של העיר בברוקלין במשך כחמישים שנה. היה מגדולי תלמידיו של אדמו"ר הזקן, ומאוחר יותר מחסידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצמח צדק.

בשנת תרי"א עלה הרב אטינגר לארץ הקודש והתיישב בירושלים, שם נפטר כעבור כשנה בהיותו בן תשעים. נטמן בהר הזיתים בירושלים, ליד ציונו של האור החיים הקדוש.

תרצ"ג

אדמו"ר הריי"צ עוזב את העיר ריגה שבלטביה, לאחר קרוב לשש שנים, ומתיישב בוורשה שבפולין. בוורשה התגורר הרבי במשך כשנתיים, עד קיץ תרצ"ה, אז עבר לעיר אטבוצק.

תש"ב

הרבנית חיה מושקא הורנשטיין, בתו הצעירה של אדמו"ר מהר"ש, נרצחה בטרבלינקה, ה' ייקום דמה.

תש"מ

הרבי הורה לארגן כינוסים לילדים וילדות שלוש פעמים: לפני ראש השנה, בעשרת ימי תשובה ובחול המועד סוכות. הרבי הורה גם שבארץ הקודש יקיימו כינוסים גם ליד הכותל המערבי, מערת המכפלה וקבר רחל.

טו אלול

תרנ"ז

אדמו"ר הרש"ב מייסד את ישיבת "תומכי תמימים", בה ישולבו לימודי נגלה וחסידות, במהלך סעודת שבע ברכות בנישואי בנו אדמו"ר הריי"צ שהתקיימה בליובאוויטש.

כך אמר אדמו"ר הרש"ב: "עשר שנים חשבתי על ייסוד ישיבה זו, ובמשך שנים אלו ביקרתי הרבה פעמים בגלל כך על ציוני אוהלי הקודש של אבי, הרבי מהר"ש, ושל סבי, הרבי הצמח צדק. התייסדות הישיבה אינה בשביל התורה בלבד, תורה אינה חסרה, ברוך השם, ישנן הרבה ישיבות.

יב אלול

תרפ"ט

אדמו"ר הריי"צ מגיע לביקורו הראשון בארצות הברית. אלפים מיהודי ארצות הברית הצטופפו בנמל ניו יורק בבואם לקבל את פניו של הרבי, ובבואו פצחו בשירת "ברוך הבא". כשיצא אדמו"ר הריי"צ מהנמל, ליוותה את מכוניתו שיירה של מאות רכבים שעל כולם התנוסס השלט "ברוך הבא כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש".

במשך שהותו בארצות הברית, ביקר הרבי בכמה מהקהילות היהודיות הגדולות של ארצות הברית ועורר את האנשים לעזור ליהודי רוסיה. לפני שעזב את ארצות הברית, ביקר אדמו"ר הריי"צ אצל נשיא ארצות הברית, מר הרברט הובר, והודה לו על מתן חופש הדת ליהודי ארצות הברית.

יג אלול

תרל"ו

נפטר הרב הקדוש רבי יעקב ישראל טברסקי מצ'רקס - בנו של הרב הקדוש רבי מרדכי מצ'רנוביל, חתנו של אדמו"ר האמצעי - ונטמן בצ'רקס.

תרנ"ז

חתנת אדמו"ר הריי"צ עם הרבנית נחמה דינה שניאורסון, בתו של הרב הקדוש רבי אברהם מקשינוב. החתן היה אז בן שבע עשרה, והחתונה התקיימה בליובאוויטש.

כשהגיע אדמו"ר הריי"צ לעונת השידוכים, הוצעו הצעות רבות. הוריו, אדמו"ר הרש"ב והרבנית שטערנא שרה, נטו לשידוך עם הרבנית נחמה דינה, ואילו הסבתא הרבנית רבקה נטתה לשידוכים אחרים. הוחלט לשאול את החתן עצמו, וכשסיפרו לו על השידוכים המוצעים אמרו שהם שואלים אותו לדעתו בהתאם למסופר בתורה על נישואי יצחק ורבקה - "נקרא לנערה ונשאלה את פיה". השיב החתן: "נו, הרי באותה פרשה עצמה נאמר "ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי" - וכך יצא לפועל השידוך עם הרבנית נחמה דינה, שהייתה קרובת משפחה...

הסיט מעט את העפר בתוך הגומה ואז תפס בשתי ידיו באבן והניח אותה בתוך הגומה. לאחר מכן לקח הרבי את האת בידו וכיסה את האבן במעט חול. בסיום האירוע חילק הרבי דולר לצדקה לכל הנוכחים.

הי אלול

שס"ט

הסתלקות המהר"ל מפראג, הגאון הגדול המיוחס לדוד המלך. המהר"ל נפטר בגיל תשעים ושבע, ונטמן בעיר פראג. אדמו"ר הזקן הוא צאצא בדור שמיני למהר"ל, בן אחר בן.

נח"ת

נולד מורנו רבי ישראל הבעל שם טוב. אביו הרב הקדוש רבי אליעזר היה בן מאה, ואימו הרבנית שרה הייתה בת תשעים.

ביום ההולדת השישה עשר שלו, יצא הבעל שם טוב להתבודדות, קרא מזמורי תהלים ועסק בייחודי השמות הקדושים. ואז, כפי שתיאר הבעל שם טוב עצמו: "פתאום ראיתי את אליהו הנביא וחיוך על שפתי, התפלאתי במאד שבהיותי לבדי זכיתי לגילוי של אליהו הנביא. הייתה זו הפעם הראשונה שזכיתי לראות את אליהו הנביא לבד, כי לפני זה ראיתו כשהייתי ביחד עם הצדיקים הנסתרים".

ביום ההולדת העשרים ושישה שלו, התגלה לבעל שם טוב הנביא אחיה השילוני, ובמשך עשר שנים גילה לו ולמד איתו את המאור שבתורה כפי שלומדים אותה בגן עדן. ואז, ביום ההולדת השלושים ושישה של הבעל שם טוב, הורה לו אחיה השילוני להתגלות בעולם כעושה נפלאות ומגלה עמוקות.

קה"ת

אדמו"ר הזקן נולד, בעיירה ליוזנא שברוסיה הלבנה, הסמוכה לעיר ויטבסק. נקרא בשם "שניאור זלמן", על שם סבו, אביו של רבי ברוך. שם המשפחה של אדמו"ר הזקן היה ברוכוביץ', ולפני כן היה שם המשפחה של הוריו פוזנר.

בלידתו של אדמו"ר הזקן התגשמה הבטחתו של הבעל שם טוב, שבעת סעודת יום הולדתו בשנה הקודמת, אמר לרבי ברוך, אביו של אדמו"ר הזקן: "למועד הזה ממש אתם חובקים בן".

הכוונה היא "להאיר אור", שילמדו נגלה ושלמדו חסידות בשילוב הדוק, שיהיה במה ללכת בשוק. הישיבה שהנני מייסד בעזרתו יתברך היום, משאלי מאיתו יתברך ויתעלה, אשר יאציל עליה רוח של יראת שמיים, רוח של עבודה ופועל, רוח של נועם המידות, רוח של קבלת עול מלכות שמיים".

תרפ"ז

בפעם האחרונה לפני יציאתו מרוסיה, אדמו"ר הריי"צ מבקר ב"אוהל" אביו אדמו"ר הרש"ב בעיר רוסטוב, עם בתו הכלה הרבנית חיה מושקא. מספר ימים לפני ראש השנה חזר אדמו"ר הריי"צ לביתו שבלנינגרד, שם שהה עד עזיבתו את רוסיה בסוף חודש תשרי.

יז אלול

תק"ג

חתונת הוריו של אדמו"ר הזקן - הרב הקדוש רבי ברוך והרבנית רבקה. החופה נערכה ביום שישי יז אלול, אבל אחד מהתנאים שהציב אביו של החתן היה שסעודת החתונה תיערך בח"י אלול.

תרנ"ז

אדמו"ר הרש"ב בחר את שמונה עשר התלמידים הראשונים של ישיבת תומכי תמימים, ומינה עליהם כמדרין את המשפיע המפורסם רבי שמואל גרונם אסתרמן.

תשמ"ח

הרבי מניח את אבן הפינה להרחבת בניין 770, שיצאה לדרך בעקבות הוראתו של הרבי.

הרבי הגיע למעמד מביתו אחר הצהריים, לבוש בסירטוק משי, עלה לבימה מיוחדת שהוקמה מחוץ לבניין, ופתח מיד בשיחה שנמשכה כעשר דקות.

לאחר שסיים את השיחה, נשא דברים מר דוד צ"י, יושב ראש קרן הבניין, שבהתאם לתנאי שעשה עימו הרבי, הוא שילב בדבריו גם דברים בשפת האידיש. גם גיסו של הרבי, רבי שמריהו גוראריה, נשא ברכה קצרה.

לאחר מכן ירד הרבי מהבימה וניגש למקום שיועד להנחת אבן הפינה, לקח לידי את חפירה,

באותו יום שבו נולד אדמו"ר הזקן, היה הבעל שם טוב במצב רוח מרומם ושמח שהפליא את כל התלמידים. הבעל שם טוב התפלל לפני העמוד, וכולם התפלאו על ניגוני החג השמחים בהם התפלל ועל כך שלא אמר תחנון. אחרי התפילה הזמין הבעל שם טוב את תלמידיו לסעודת מצווה והיה בשמחה גדולה. בתוך הסעודה אמר: "ביום רביעי נתלו המאורות. ביום רביעי זה לסדר קומי אורי, ירדה נשמה חדשה לעולם שתאיר את העולם בתורה הנגלית והחסידות, ותהיה לו מסירות נפש על דרך החסידות ותצליח עד ביאת המשיח".

ביום ההולדת של גיל שלוש, גזז הבעל שם טוב את שערותיו של אדמו"ר הזקן, הניח את ידיו על ראשו ובירך אותו בברכת כוהנים.

כבר בחגיגת בר המצווה של אדמו"ר הזקן, גאוני הדור הכתירו אותו בתואר "רב תנא הוא ופליג".

תקע"ג

אדמו"ר האמצעי נוסע מקרמנצ'וג ומגיע

לליובאוויטש, ואיתו אלפי חסידים.

ליובאוויטש הייתה עיירה קטנה, שהתגוררו בה אז כארבע מאות משפחות, שלוש מאות מהן יהודיות. העיירה הייתה מוקפת יערות גדולים ששיוו לה מראה של מקום מבודד והעניקו לתושביה תחושת תבודדות, ולכן נעשתה מוקד משיכה לאנשים שרצו להתייחד עם נפשם ולהתקרב אל ה' ובריאנו.

כעבור כחודשיים התיישב אדמו"ר האמצעי בליובאוויטש במגורי קבע, והעיירה נעשתה עיר הבירה של חסידות חב"ד לתקופה של מאה ושתיים שנה, וארבעה דורות של נשיאי חב"ד: אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר הרשב"ב, שהשפיעו מליובאוויטש את תורת החסידות והעבודה שבלב ברחבי העולם.

תרנ"ז

יום התחלת הלימודים בנגלה ובחסידות בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

<<< המשך מעמוד 11 >>>

ביכולתו לעשות ממנו "כוס של חומץ" המשיב את הנפש.

וממילא גם לו אמורה ההוראה, שאף הוא יכול להשכין בליבו לא רק את זכירת עמלק, אלא ביחד עימה גם את קיום "זכור לשמור ולקדש את יום השבת", בדרגה של קודש להשם.

אם נסתכל סביבנו, נראה שישנם יהודים של "זכור את יום השבת", ויש כאלה של "זכור את אשר עשה לך עמלק". ישנם כאלו שממוקדים בעשייה, בטוב ובחיובי, ורואים את השם בכל דבר; וישנם יהודים שכל הזמן נופלים וקמים, שעבודת השם היא מאמץ גדול בעבורם.

האמת היא, ששני המצבים הללו קיימים אצל כל אחד מאיתנו. ישנם זמנים של התעלות שבהם הקדוש ברוך הוא מתגלה לנו ומראה את פניו מתוך העולם, וישנם זמנים בהם העולם נראה לנו כמו מאורת עמלק שורצת אויבים רוחניים, וכדי לגבור על כל זה אנחנו מוכרחים להחזיק את עצמנו ולהזכיר לעצמנו מי אנחנו באמת ולאן אנו שייכים.

'משל הכוסות' של משה רבינו מלמד אותנו הוראה כפולה:

מצד אחד, כאשר אנו נמצאים 'על הגל', כאשר אנו יודעים ומרגישים בצורה חזקה ש"אין עוד מלבדו" ושכל העולם מלא באנרגיה אלוקית, עלינו לזכור שהקדוש ברוך הוא בעצמו הציב בעולם מכשולים. שלא בכל המקומות הוא החליט להתגלות בצורה ישירה, אלא ישנם מקומות שמהם הוא רוצה שנברח כמו מאש. משום שאחרת, אם נשקע רק בתודעת "זכור" שבתית, אנו עלולים חלילה להתפתות בלי להבין ובלי לשים לב.

ומצד שני, גם כשאנחנו פותחים את הארון של החיים שלנו ומגלים שהוא מלא בחומרים חריפים, חמוצים ומעוררי סלידה, זו תהיה טעות גדולה לטרוק את הדלת ולחשוב שכל זה לא בשבילנו. גם אם אנחנו מצויים כרגע בנקודת שפל, נזכור שיש לנו שורשים טובים. נדע שזה תלוי בנו ולגמרי בידנו, לחיות בעולם ובכל זאת להתמודד איתו בהתאם לרצון השם, בלי ליפול ולהתפתות, ואדרבה, להעפיל גבוה מתוך ידיעה שהעולם כולו הוא מעשה ידי הקדוש ברוך הוא וכי כל מעשינו קודש להשם.

שניים מקרא ואחד תרגום

מוקדש לע"נ הרה"ת ר' מנחם מענדל הכהן ב"ר הרה"ת יהושע זעליק
הכהן ע"ה ומרת גאלדא בת הרה"ת מרדכי ירחמיאל חיים לימא ע"ה

שְׁנוּאָה וּלְדוּלֵל בָּנִים הָאֵהוּבָה וְהַשְׁנוּאָה וְהָיָה
הַבֶּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה: אָרִי תִהְיוּן לְגִבּוֹר תִּרְמִינן
נָשִׁין תִּדָּא רַחֲמָתָא וְתִדָּא שְׁנִיאָתָא וְיִלְדִין לָהּ
בְּנִין רַחֲמָתָא וְשְׁנִיאָתָא וְיִהִי בָרָא בּוֹכְרָא
לְשִׁנְיָאָתָא: טו וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת־בָּנָיו אֶת
אֲשֶׁר־יִהְיֶה לוֹ לֹא יוֹכֵל לִבְכֹּר אֶת־בֶּן־הָאֵהוּבָה
עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְׁנוּאָה הַבְּכֹר: וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ
אֶת־בָּנָיו אֶת אֲשֶׁר־יִהְיֶה לוֹ לֹא יוֹכֵל לִבְכֹּר
אֶת־בֶּן־הָאֵהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְׁנוּאָה הַבְּכֹר: וְיִהִי
בְּיוֹמָא דִּיחֲסֹן לְבִנְהִי יֵת דִּי יִהִי לָהּ לִית לָהּ רִשּׁוֹ
לְבָכְרָא יֵת בַּר רַחֲמָתָא עַל אִפִּי בַר שְׁנִיאָתָא
בּוֹכְרָא: יז כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְׁנוּאָה יִכּוֹר לָתֵת
לוֹ פִּי שְׁנָיִם כָּל־אֲשֶׁר־יִמְצָא לוֹ בִּיהוּא
רֹאשִׁית אֲנֹו לוֹ מִשְׁפֶּט הַבְּכֹרָה: כִּי אֶת־הַבְּכֹר
בֶּן־הַשְׁנוּאָה יִכּוֹר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנָיִם כָּל־אֲשֶׁר־
יִמְצָא לוֹ בִּיהוּא רֹאשִׁית אֲנֹו לוֹ מִשְׁפֶּט הַבְּכֹרָה:
אָרִי יֵת בּוֹכְרָא בַר שְׁנִיאָתָא יִפְרֹשׁ לְמִתָּן לָהּ
תִּרְמִינן חֲלָקִין כָּל־דִּי יִשְׁתַּכַּח לָהּ אָרִי הוּא רִישׁ
תְּקֻפָּה לָהּ חֲזִיא בְּכִרּוּתָא: ס יי כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ
בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינְגּוֹ שְׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל
אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: כִּי־יִהְיֶה
לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינְגּוֹ שְׁמַע בְּקוֹל אָבִיו
וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: אָרִי
יְהִי לְגִבּוֹר בַּר סָטִי וּמָרִי לִיתוּהִי מְקַבֵּל לְמִימַר
אֲבוּהִי וּלְמִימַר אִמָּה וּמִלְפָּנַי יִתֵּה וְלֹא יִקְבֹּל
מִנְהוֹן: יט וְתִפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ
אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ: וְתִפְשׂוּ בוֹ אָבִיו
וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר
מִקְדָּמוֹ: וַיַּחֲדוּן בָּהּ אֲבוּהִי וְאִמָּה וַיִּפְסְדוּן יִתֵּה
לְקֶדֶם סָבִי קִרְתָּה וּלְתֹרַע בֵּית דִּין אֲתֵרָה:
כ וְאִמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּגִנּוֹ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה
אִינְגּוֹ שְׁמַע בְּקוֹלָנוּ זֹלָל וְסָבָא: וְאִמְרוּ אֶל־זִקְנֵי
עִירוֹ בְּגִנּוֹ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינְגּוֹ שְׁמַע בְּקוֹלָנוּ זֹלָל

כִּי־יִתְצָא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבָיו וְנָתַן יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ בִּידֶךָ וְשִׁבִּיתָ שְׂבוֹי: כִּי־יִתְצָא לְמִלְחָמָה
עַל־אֹיְבָיו וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֵיךָ בִּידֶךָ וְשִׁבִּיתָ שְׂבוֹי:
אָרִי תִפּוֹק לְאַגָּחָא קָרְבָּא עַל בְּעָלִי דְכַבָּד
וַיִּמְסְרִינוּן יי אֱלֹהֵיךָ בִּידֶךָ וְתִשְׁפִּי שְׂבִיהוֹן:
יג וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשָּׁת יִפְתָּהָר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ
וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה: וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשָּׁת יִפְתָּהָ
תָּאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה: וְתַחֲזִי
בְּשִׁבְיָה אִתְמָא שְׁפִירָת חֲזוֹ וְתִתְרַעֲצִי בָּהּ וְתִסְבֵּה
לָךְ לְאִנָּתוֹ: יד וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תְּלוּךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָהּ
אֶת־רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת־צִפְרָנֶיהָ: והבאתה אל־
תְּלוּךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָהּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת־
צִפְרָנֶיהָ: וְתַעֲלֶנָּה לְגוֹ בֵּיתְךָ וְתַגְלַח יֵת רִישָׁהּ
וְתִרְבִּי יֵת טוֹפְרָנָהּ: טו וְהִסִּירָהּ אֶת־שְׂמִלַּת
שְׂבִיָּה מֵעַלְיָהּ וַיֵּשְׁבֶה בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ
וְאֶת־אִמָּהּ יֵרַח יָמִים וְאַחֲרַיִם כֹּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ
וּבַעֲלָתָהּ וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה: וְהִסִּירָהּ אֶת־שְׂמִלַּת
שְׂבִיָּה מֵעַלְיָהּ וַיֵּשְׁבֶה בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ
וְאֶת־אִמָּהּ יֵרַח יָמִים וְאַחֲרַיִם כֹּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ
וּבַעֲלָתָהּ וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה: וְתַעֲדִי יֵת כִּסּוֹת
שְׂבִיָּה מִנָּה וְתִיתֵב בְּבֵיתְךָ וְתִכְבִּי יֵת אֲבוּהָ וְיֵת
אִמָּהּ יֵרַח יָמִין וּבִתֵּר כֹּן תַּעֲוִל לָתֵה וְתַבְעֲלֶנָּה
וְתִהִי לָךְ לְאִנָּתוֹ: יז וְהָיָה אִם־לֹא חִפְצָתָ בָּהּ
וְשַׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לְאִתְּמַכְרָנָה בְּכֶסֶף
לְאִיתְּעַמְרָ בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ: וְהָיָה
אִם־לֹא חִפְצָתָ בָּהּ וְשַׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לְאִתְּמַכְרָנָה
בְּכֶסֶף לְאִיתְּעַמְרָ בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ: וְיִהִי אִם
לֹא תִתְרַעֲצִי בָּהּ וְתִפְסְדִינוּן בָּהּ וְתִפְסְדִינוּן
לְנַפְשָׁהּ וְזָבְנָא לֹא תִזְבְּנָהּ בְּכֶסֶף לֹא תִתְגַּר בָּהּ
חֲלָף דִּי עֲנִיתָהּ: טו כִּי־יִתְּהִיין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים
הָאֶחָת אֵהוּבָה וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה וּלְדוּלֵל בָּנִים
הָאֵהוּבָה וְהַשְׁנוּאָה וְהָיָה הַבֶּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה:
כִּי־יִתְּהִיין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֵהוּבָה וְהָאֶחָת

וּסְבָא: וַיִּמְרוּן לְסָבִי קִרְתָּהּ בְּנָא דִין סְטִי וּמְרִי לִיתְהִי מִקְבֵּל לְמִימְרָנָא זֶלַל בְּסֵר וּסְבִי חֲמֵר: כֹּא וּרְגָמָהוּ פִּלְאֲנָשִׁי עִירוּ בְּאֲבָנִים וְזִמָּת וּבַעֲרָתָּהּ הָרַע מִקְרַבָּךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ: וּרְגָמָהוּ פִּלְאֲנָשִׁי עִירוּ בְּאֲבָנִים וְזִמָּת וּבַעֲרָתָּהּ הָרַע מִקְרַבָּךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ: וַיִּרְגָּמָהּ כָּל גְּבֵרֵי קִרְתָּהּ בְּאֲבָנֵיָא וַיָּמוּת וַתִּפְּלֵי עַבְדֵּי דְבִישׁ מִבִּיעֵיךְ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחֲלוּן: ס

שני כב וכִּי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲמָא מִשְׁפַּט־מִוְתָּהּ וְהוּמָת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל־עֵץ: וכִּי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲמָא מִשְׁפַּט־מִוְתָּהּ וְהוּמָת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל־עֵץ: וְאִרִי יְהִי בְּגֹבֶר חֹבֶת דִּין דְּקִטּוֹל וַיִּתְקַטֵּל וַתְּצֻלּוּב יְתָהּ עַל צִלִּיכָא: כג לֹא־תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־ קָבוֹר תִּקְבְּרֵנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תִּלְוִי וְלֹא תִטְמָא אֶת־אֲדָמְתְּךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה: לד נִחְלָה: לֹא־תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֵנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תִּלְוִי וְלֹא תִטְמָא אֶת־אֲדָמְתְּךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה: לא תִבִּית נִבְלָתָהּ עַל צִלִּיכָא אֲרִי מִקְבֵּר תִּקְבְּרָנָהּ בַּיּוֹמָא הַהוּא אֲרִי עַל דְּחֵב קָדָם יִי אֲצֻלָּב וְלֹא תִסָּאֵב יְתָ אַרְעָךְ דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָךְ אַחֲסָנָא: ס א לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אַחִיד אוֹ אֶת־שִׂי' נִדְרָחִים וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֲשִׁיב תְּשִׁיבָם לְאֹחִיד: לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אַחִיד אוֹ אֶת־שִׂי' נִדְרָחִים וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֲשִׁיב תְּשִׁיבָם לְאֹחִיד: לא תַחֲזִי יְתָ תוֹרָא דְאַחוּף אוֹ יְתָ אֲמָרָה דְטַעֲנָן וְתִתְקַבֵּשׂ מִנְהוֹן אֲתָכָא תִּתִּיבְנוּן לְאַחוּף: כ וְאִם־ לֹא קָרוֹב אַחִיד אֱלִיד וְלֹא יִדְעָתוֹ וְאִסְפָּתוֹ אֶל־תּוֹד בִּיתְךָ וְהִיָּה עִמָּךְ עַד דְּרַשׁ אַחִיד אֹתוֹ וְהִשְׁבָּתוֹ לוֹ: וְאִם־לֹא קָרוֹב אַחִיד אֱלִיד וְלֹא יִדְעָתוֹ וְאִסְפָּתוֹ אֶל־תּוֹד בִּיתְךָ וְהִיָּה עִמָּךְ עַד דְּרַשׁ אַחִיד אֹתוֹ וְהִשְׁבָּתוֹ לוֹ: ואם לא קָרֵב אַחוּף וְהִיָּה לְוָתָהּ וְלֹא יִדְעָתָּ לָהּ וְתִכְנָשְׁנָהּ לָגוֹ בִּיתְךָ וְהִיָּה עִמָּךְ עַד דְּיִתְבַּע אַחוּף יְתָהּ וְתִתִּיבָנָהּ לָהּ: ג וְכֵן

תַּעֲשֶׂה לְחֲמוּרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֵרַת אַחִיד אֲשֶׁר־תֵּאֱבֹד מִמֶּנּוּ וּמִצִּאֲתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֲמוּרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֵרַת אַחִיד אֲשֶׁר־תֵּאֱבֹד מִמֶּנּוּ וּמִצִּאֲתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: וְכֵן תַּעֲבֹד לְחֲמָרָהּ וְכֵן תַּעֲבֹד לְכִסּוּתָהּ וְכֵן תַּעֲבֹד לְכָל אֲבֵרַת אַחוּף דִּי תִיבֹד מִנָּה וְתִשְׁכַּחנָה לִית לָךְ רָשׁוּ לֹא־תִפְסָא: ס ה לֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוּר אַחִיד אוֹ שׁוֹר נָפְלִים בְּדֶרֶךְ וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֲקָם תִּקֵּם עִמּוֹ: וְלֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוּר אַחִיד אוֹ שׁוֹר נָפְלִים בְּדֶרֶךְ וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֲקָם תִּקֵּם עִמּוֹ: לא תַחֲזִי יְתָ חֲמָרָא דְאַחוּף אוֹ תוֹרָה רָמֵן בְּאַרְחָא וְתִתְקַבֵּשׂ מִנְהוֹן אֲקָמָא תִּקֵּם עִמָּה: ס ו לֹא־יִהְיֶה כְּלִי־גִבֹּר עַל־אִשָּׁה וְלֹא־יִלְבֹּשׁ גְּבֵר שִׁמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבָתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּלִעֲשֶׂה אֵלֶּה: לֹא־יִהְיֶה כְּלִי־גִבֹּר עַל־אִשָּׁה וְלֹא־יִלְבֹּשׁ גְּבֵר שִׁמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבָתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּלִעֲשֶׂה אֵלֶּה: לא יְהִי תִקּוּן זִין דְּגִבֹּר עַל אֶתְמָא וְלֹא יִתְקַן גְּבֵר בְּתִקּוּנֵי אֶתְמָא אֲרִי מִרְחָק קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ כָּל עַבְדֵּי אֵלִין: פ ו כִּי יִקְרָא קוֹן־צַפּוֹר א לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל־עֵץ א אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֲפֹרְחִים אוֹ בִּיצִים וְהָאֵם רִבְצָתָ עַל־הָאֲפֹרְחִים אוֹ עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים: כִּי יִקְרָא קוֹן־צַפּוֹר א לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל־עֵץ א אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֲפֹרְחִים אוֹ בִּיצִים וְהָאֵם רִבְצָתָ עַל־הָאֲפֹרְחִים אוֹ עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים: אִי יַעֲרַע קִנָּא דְצַפְרָא קְדָמָךְ בְּאַרְחָא בְּכָל אֵילָן אוֹ עַל אֲרַעָא אֲפֹרְחִין אוֹ בַעֲזִין וְאִמָּא רִבְעָא עַל אֲפֹרְחִין אוֹ עַל בַּעֲזִין לֹא תִסָּב אִמָּא עַל בְּנֵיָא: ז שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּפְחֹךְ לָךְ לְמַעַן יִיטֹב לָךְ וְהָאֲרֵכֶת יָמִים: שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּפְחֹךְ לָךְ לְמַעַן יִיטֹב לָךְ וְהָאֲרֵכֶת יָמִים: ס שְׁלַחָא תְּשַׁלַּח יְתָ אִמָּא וְיְתָ בְּנֵיָא תִּסָּב לָךְ בְּדִיל דְּיִיטֹב לָךְ וְתוֹרִיךְ יוֹמִין:

שליש^ח כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא־תשים דמים בביתך כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא־תשים דמים בביתך כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: אַרְי תבני ביתא חדתא ותעבד תקא לאגרוך ולא תשוי חובת דין דקטול בביתך אַרְי יפל דנפל מנה: ^ט לא־תורע פרמך בלאים פן־תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הפרם: לא־תורע פרמך בלאים פן־תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הפרם: לא תזרע פרמך ערובין דילקא תסתאב דמעת זרעא די תזרע ועללת פרמא: ^ס לא־תחרש בשור־ובחמור יחדו: לא תרדי בתורא ובחמרא פחדא: ^א לא תלבש שעמנו צמר ופשתים יחדו: לא תלבש שעמנו צמר ופשתים יחדו: לא תלבש שעטנא צמר וכתן מחבר פחדא: ^{ס ב} גדלים תעשה־לך על־ארבע פנפות בסותך אשר תכסה־בה: גדלים תעשה־לך על־ארבע פנפות בסותך אשר תכסה־בה: פרספדין תעבד לך על ארבע פנפי בסותך די תכסי בה: ^{ס ג} כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָה: כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָה: אַרְי יסב גבר אפתא ויעול לותה ויסנה: ^ד ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את־האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא־מצאתי לה בתולים: ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את־האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא־מצאתי לה בתולים: וישוי לה תסקופי מלין ויפק עלה שום ביש ויזימר ית אפתא הדא נסבית ועלית לותה ולא־אשכחית לה בתולין: ^{טו} ולקח אבי כתיב הנער קרי הנערה ואמה והוציאו את־בתולי הנערה אל־זקני הערה וזקני הערה אל־זקני הנערה ואמה והוציאו את־בתולי הנערה אל־זקני

העיר השערה: ויסב אבוהא (נ"א אבוהי) דעולמתא ואמה ויפקון ית בתולי עולמתא לקדם סבי קרתא לתרע בית דין אתרא: ^{טז} ואמר אבי כתיב הנער קרי הנערה אל־הזקנים את־בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה: ואמר אבי הנערה אל־הזקנים את־בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה: ויזימר אבוהא דעולמתא לסביא ית ברתי יהבית לגברא הדין לאנתו וסנה: ^{יז} והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא־מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר: והנה־הוא שם עלילת דברים לאמר לא־מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר: והא הוא שוי תסקופי מלין למימר לא אשכחית לברתך בתולין ואלין בתולי ברתי ויפרסון שושיפא קדם סבי קרתא: ^{יח} ולקחו זקני העיר ההוא את־האיש ויסרו אתו: ולקחו זקני העיר ההוא את־האיש ויסרו אתו: וידברון סבי קרתא הדיא ית גברא וילקין יתה: ^{יט} וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו־תהיה לאשה לא־יוכל לשלחה פל־ימוי: וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו־תהיה לאשה לא־יוכל לשלחה פל־ימוי: ויגבון מנה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא דעולמתא אַרְי אפק שום ביש על בתולתא דישראל ולה תהי לאנתו לית לה רשו למפטרה פל ימוהי: ^{ס כ} ואם־אמת היה הדבר הזה לא־נמצאו בתולים כתיב הנער קרי הנערה: ואם־אמת היה הדבר הזה לא־נמצאו בתולים הנערה: ואם קשטא הנה פתגמא הדין לא אשכחון בתולין לעולמתא: כא והוציאו את־כתיב הנער קרי הנערה אל־פתח בית־אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כִּי־עָשָׂתָה נִבְלָה בְּיִשְׂרָאֵל

וְהַחֲזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ
אֶשְׁר־שָׁכַב עִמָּהּ לְבָדּוּ: וְאִם־בְּשׂוּדָה יִמָּצֵא הָאִישׁ
אֶת־הַנֶּעֱרָה הַמְאֻרְשָׁה וְהַחֲזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב
עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֶשְׁר־שָׁכַב עִמָּהּ לְבָדּוּ: וְאִם
בְּחֻקָּא יִשְׁפַח גִּבּוֹר יֵת עוֹלָמְתָא דְּמֶאֱרָסָא וְיִחַקֵּף
בָּהּ גִּבּוֹרָא וְיִשְׁכּוּב עִמָּהּ וְיִתְקַטֵּל גִּבּוֹרָא דְּשָׁכַב
עִמָּהּ בְּלַחֲדוּדָהּ: כו כתיב וּנְעָר קָרִי וְלִנְעָרָה לֹא־
תַעֲשֶׂה דְבָר אֵין כְּתִיב לְנַעַר קָרִי לִנְעָרָה חֲטֵא מוֹת
כִּי כְּאִשְׁרֵי יָקוּם אִישׁ עַל־רַעְהוּ וְרִצְחוּ נָפֶשׁ בֶּן
הַדְּבָר הַזֶּה: וְלִנְעָרָה לֹא־תַעֲשֶׂה דְבָר אֵין לִנְעָרָה
חֲטֵא מוֹת כִּי כְּאִשְׁרֵי יָקוּם אִישׁ עַל־רַעְהוּ וְרִצְחוּ
נָפֶשׁ בֶּן הַדְּבָר הַזֶּה: וְלַעוֹלָמְתָא לֹא תַעֲבֹד מִדְּעַם
לֵית לַעוֹלָמְתָא חוֹבַת דִּין דְּקַטּוּל אָרִי כְּמָא דִּיקוּם
גִּבּוֹרָא עַל חֲבֵרָה וְיִקְטִלְהָ נֶפֶשׁ בֶּן פִּתְגָמָא הַדִּין:
כו כִּי בְּשׂוּדָה מִצָּאָה צַעֲקָה כְּתִיב הִנֵּעַר קָרִי הַנֶּעֱרָה
הַמְאֻרְשָׁה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ: כִּי בְּשׂוּדָה מִצָּאָה
צַעֲקָה הַנֶּעֱרָה הַמְאֻרְשָׁה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ: אָרִי
בְּחֻקָּא אֶשְׁכַּחַה צֻחַת עוֹלָמְתָא דְּמֶאֱרָסָא וְלֵית
דְּפָרִיק לָהּ: ס כח כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ כְּתִיב נַעַר קָרִי נַעֲרָה
בְּתוּלָה אִשְׁרֵי לֹא־אֻרְשָׁה וְתַפְשָׁהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ
וְנִמְצָאוּ: כו כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ כְּתִיב נַעַר קָרִי נַעֲרָה בְּתוּלָה
אִשְׁרֵי לֹא־אֻרְשָׁה וְתַפְשָׁהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ:
אָרִי יִשְׁפַח גִּבּוֹר עוֹלָמְתָא בְּתַלְתָּא דִּי לֹא מְאֻרְסָא
וְיִחַדְנָהּ וְיִשְׁכּוּב עִמָּהּ וְיִשְׁתַּכְּחוּן: כט וְנָתַן הָאִישׁ
הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאָבִי כְּתִיב הִנֵּעַר קָרִי הַנֶּעֱרָה חֲמִשִּׁים
כֶּסֶף וְלֹא־תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אִשְׁרֵי עָנָה לֹא־
יִכָּל שְׁלָחָה כְּלִימָיו: וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ
לְאָבִי הַנֶּעֱרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלֹא־תִהְיֶה לְאִשָּׁה
תַּחַת אִשְׁרֵי עָנָה לְאִיִּכָּל שְׁלָחָה כְּלִימָיו: וְיִתֵּן
גִּבּוֹרָא דִּישְׁכּוּב עִמָּהּ לְאִבּוּהָ דְּעוֹלָמְתָא חֲמִשִּׁין
סֶלְעִין דְּכֶסֶף וְלָהּ תִּהְיֶה לְאִנְתּוּ חֵלֶף דִּי עֲנִיָּה לֵית
לָהּ רֶשׁוּ לְמַפְטָרָה כָּל יוֹמוֹהִי: ס א לֹא־יִקַּח אִישׁ
אֶת־אִשְׁתּוֹ אִבּוּי וְלֹא יִגְלַה בְּנָהּ אִבּוּי: לֹא־יִקַּח
אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אִבּוּי וְלֹא יִגְלַה בְּנָהּ אִבּוּי: לֹא

יֹסֵב גִּבּוֹר יֵת אֶתֶת אֲבוּהִי וְלֹא יִגְלִי בְּנֶפֶס
 דֹּאבוּהִי: ס ב לֹא־יָבֹא פְּצוּע־דָּבָא וּכְרוֹת שְׁפָכָה
 בְּקֹהֶל יְהוָה: לֹא־יָבֹא פְּצוּע־דָּבָא וּכְרוֹת שְׁפָכָה
 בְּקֹהֶל יְהוָה: לֹא יִדְּפִי דְּפָסִיק וְדִמְחָבֵל לְמַעַל
 בְּקֹהֶל־לֹא דִּי: ס ג לֹא־יָבֹא מִמּוֹר בְּקֹהֶל יְהוָה גַּם
 דְּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בְּקֹהֶל יְהוָה: לֹא־יָבֹא
 מִמּוֹר בְּקֹהֶל יְהוָה גַּם דְּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ
 בְּקֹהֶל יְהוָה: לֹא יִדְּפִי מִמּוֹרָא לְמַעַל בְּקֹהֶל־לֹא דִּי
 אִף דָּרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְּפִי לֵה לְמַעַל בְּקֹהֶל־לֹא
 דִּי: ס ד לֹא־יָבֹא עֲמוּנִי וּמֹאכִי בְּקֹהֶל יְהוָה גַּם
 דְּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֶל יְהוָה עַד־
 עוֹלָם: לֹא־יָבֹא עֲמוּנִי וּמֹאכִי בְּקֹהֶל יְהוָה גַּם דְּוֹר
 עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֶל יְהוָה עַד־עוֹלָם: לֹא
 יִדְּכּוֹן עֲמוּנָאִי וּמֹאכָאִי לְמַעַל בְּקֹהֶל־לֹא דִּי אִף
 דָּרָא עֲשִׂירָאָה לֹא יִדְּפִי לְהוֹן לְמַעַל בְּקֹהֶל־לֹא דִּי
 עַד עָלָם: ה עַל־דְּכָר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם
 בְּלַחֲם וּבִמִּים בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר
 שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם
 גִּהֲרִים לְקַלְלֶךָ: עַל־דְּכָר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם
 בְּלַחֲם וּבִמִּים בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר
 שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם
 גִּהֲרִים לְקַלְלֶךָ: עַל עֶסֶק דִּי לֹא עָרְעוּ יִתְכוֹן
 בְּלַחֲמָא וּבִמִּיא בְּאַרְחָא בְּמַפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם וְדִי
 אָגַר עָלְךָ יֵת בִּלְעָם בֶּר בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם דִּי עַל
 פֶּרֶת לְלִטְיוֹתָךְ: ו וְלֹא־אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ
 אֶל־בִּלְעָם וַיַּחֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת־הַקְּלָלָה
 לְבִרְכָּה כִּי אֶהְבֵּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא־אָבָה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ אֶל־בִּלְעָם וַיַּחֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ
 אֶת־הַקְּלָלָה לְבִרְכָּה כִּי אֶהְבֵּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא
 אָבִי יִי אֱלֹהֶךָ לְקַבְּלָא מִן בִּלְעָם וַהֲפֹךְ יִי אֱלֹהֶךָ
 לָךְ יֵת לְוִטִּין לְבִרְכֵּן אָרִי רַחֲמֶךָ יִי אֱלֹהֶךָ:
 ו לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וּמִכְתָּם כְּלִימִיךָ לְעוֹלָם:
 לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וּמִכְתָּם כְּלִימִיךָ לְעוֹלָם: לֹא
 תִּתְּבַע שְׁלָמָהוֹן וּטְבַתְּהוֹן כָּל יוֹמֶיךָ לְעָלָם: ס

רבינו ה לֹא־תִתְּעַב אֲדָמִי כִּי אֲחִידָה הוּא לֹא־
 תִּתְּעַב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ בְּאַרְצוֹ: לֹא־תִתְּעַב
 אֲדָמִי כִּי אֲחִידָה הוּא לֹא־תִתְּעַב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ
 בְּאַרְצוֹ: לֹא תִרְחַק אֲדוּמָאָה אָרִי אַחוּדָה הוּא לֹא
 תִרְחַק מִצְרָאָה אָרִי דִּיר הוּיִתָּא בְּאַרְעָה: ט בָּנִים
 אֲשֶׁר־יוֹלְדוּ לָהֶם דְּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בְּקֹהֶל
 יְהוָה: בָּנִים אֲשֶׁר־יוֹלְדוּ לָהֶם דְּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא
 לָהֶם בְּקֹהֶל יְהוָה: בָּנִין דִּי יִתְּלִידוּ לְהוֹן דָּרָא
 תְּלִיתָאָה יִדְּפִי לְהוֹן לְמַעַל בְּקֹהֶל־לֹא דִּי: ס י כִּי־
 תֵּצֵא מִחֲנֶה עַל־אֵיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּכָר רָע:
 כִּי־תֵּצֵא מִחֲנֶה עַל־אֵיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּכָר רָע:
 אָרִי תְּפוּק מִשְׁרִיתָא עַל פְּעֻלִי דְּכָבֵד וְתִסְתַּמֵּר
 מִכָּל מַדְעָם בִּישׁ: יא כִּי־יְהִיָּה כֹד אִישׁ אֲשֶׁר
 לֹא־יְהִיָּה טְהוֹר מְקַרְהֵ לִילָה וְיֵצֵא אֶל־מַחוּזִין
 לְמַחְנֶה לֹא יָבֹא אֶל־תְּוֹד הַמַּחְנֶה: כִּי־יְהִיָּה כֹד
 אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יְהִיָּה טְהוֹר מְקַרְהֵ לִילָה וְיֵצֵא
 אֶל־מַחוּזִין לְמַחְנֶה לֹא יָבֹא אֶל־תְּוֹד הַמַּחְנֶה: אָרִי
 יְהִי כֹד גִּבּוֹר דִּי לֹא יְהִי דְּכִי מְקַרְהֵ לִילָא וְיִפּוּק
 לְמַפְרָא לְמַשְׁרִיתָא לֹא יַעוֹל לְגוּ מִשְׁרִיתָא:
 יב וְהָיָה לְפָנוֹת־עֶרֶב יִרְחַץ בִּמִּים וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ
 יָבֹא אֶל־תְּוֹד הַמַּחְנֶה: וְהָיָה לְפָנוֹת־עֶרֶב יִרְחַץ
 בִּמִּים וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תְּוֹד הַמַּחְנֶה: וְהָיָה
 לְמַפְנֵי רַמְשָׁא יִסְחִי בְּמִיא וּכְמַעַל שְׁמֵשׁא יַעוֹל
 לְגוּ מִשְׁרִיתָא: יג וְיִדְּ תַּהֲיָה לָךְ מַחוּזִין לְמַחְנֶה
 וְיֵצֵאתָ שָׁמָּה חוּזִין: יד וְיִדְּ תַּהֲיָה לָךְ מַחוּזִין לְמַחְנֶה
 וְיֵצֵאתָ שָׁמָּה חוּזִין: וְאַתָּה מִתְּקֵן יְהִי לָךְ מִפְּרָא
 לְמַשְׁרִיתָא וְתִפּוּק תִּפְּקֵן לְבָרָא: יו וְיִתְּד תַּהֲיָה לָךְ
 עַל־אֹנְגִיד וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּזִין וְחִפְרִתָּה כְּה
 וּשְׁבִתָּ וּכְפִיתָ אֶת־צִאֲתָךְ: וְיִתְּד תַּהֲיָה לָךְ עַל־
 אֹנְגִיד וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּזִין וְחִפְרִתָּה כְּה וּשְׁבִתָּ
 וּכְפִיתָ אֶת־צִאֲתָךְ: יז וְסִפְתָּא תַּהֲיָה לָךְ עַל וִינְדָה וְהָיָה
 בְּמַפְקָךְ לְבָרָא וְתִחַפֵּר בֵּה וְתִתּוּב וְתִכְסִי יֵת
 מִפְּקִתָךְ: טו כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְּחַלֵּף: יח בְּקֶרֶב
 מַחְנֶה לְהַצִּילֶךָ וְלִתְּתִי אֵיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחְנֶה

קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך:
 כי יהיה אלהיך מתהלך | בקרב מחנהך להצילך
 ולתת איבויך לפניך והיה מחנהך קדוש ולא יראה
 בך ערות דבר ושב מאחריך: ארי יי אלהך
 שכנתה מהלכא בגו משריפת לשזבותך ולממסר
 בעלי דבכך קדמך ותהי משריפת קדישא ולא
 יתחזי בך עברת פתגם ויתוב מימרה מלאוטבא
 לך: ס ט לא תסגיר עבד אל-אדניו אשר-ינצל
 אליך מעם אדניו: לא תסגיר עבד אל-אדניו
 אשר-ינצל אליך מעם אדניו: לא תמסר עבד
 עממין ליד רבוהה דישתוב לותך מלות רבוהה:
 י עמך ישב בקרבך במקום אשר-יבחר באחד
 שעריך בטוב לו לא תוננו: עמך ישב בקרבך
 במקום אשר-יבחר באחד שעריך בטוב לו לא
 תוננו: ס עמך יתב פינך באתרא די יתרעי בחדא
 מן קרויך בדייטב לה לא תוננה: יי לא תהיה
 קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני
 ישראל: לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא
 יהיה קדש מבני ישראל: לא תהי אתתא מבנת
 ישראל לגבר עבד ולא יסב גברא מבני ישראל
 אתתא אמה: יט לא תביא אתנן וזנה ומחיר
 פלב בית יהוה אלהיך לכל-גדר כי תועבת
 יהוה אלהיך גם-שניהם: לא תביא אתנן וזנה
 ומחיר פלב בית יהוה אלהיך לכל-גדר כי תועבת
 יהוה אלהיך גם-שניהם: לא תעל אגר זניתא
 וחולפן פלבא לבית מקדשא דיי אלהך לכל
 גדרא ארי מרחק קדם יי אלהך אף תרויהון: ס
 כ לא תשיף לאחריך גשך כסף גשך אכל גשך
 פל-דבר אשר ישך: לא תשיף לאחריך גשך כסף
 גשך אכל גשך פל-דבר אשר ישך: לא תרבי
 לאחור רבית כסף רבית עבור רבית כל מדעם
 דמתרבי: כא לגכרי תשיף ולאחריך לא תשיף
 למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח ידך
 עליהארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה:

לגכרי תשיף ולאחריך לא תשיף למען יברכך יהוה
 אלהיך בכל משלח ידך עליהארץ אשר-אתה
 בא-שמה לרשתה: לבר עממין תרבי ולאחור
 לא תרבי בדיל דיברכנך יי אלהך בכל אושטות
 ידך על ארעא די את עלל לתמן למירתה: ס
 כב כירתדר גדר ליהוה אלהיך לא תאחר
 לשלמו כירדרש ידרשנו יהוה אלהיך מעמך
 והיה בך חטא: כירתדר גדר ליהוה אלהיך לא
 תאחר לשלמו כירדרש ידרשנו יהוה אלהיך
 מעמך והיה בך חטא: ארי תדר גדר קדם יי
 אלהך לא תאחר לשלמותה ארי מתבע יתבענה
 יי אלהך מנך ויהי בך חובא: כג וכי תחדל לגדר
 לא יהיה בך חטא: וכי תחדל לגדר לא יהיה
 בך חטא: וארי תתמנע למגדר לא יהי בך
 חובא: כד מוצא שפתיך תשמור ועשית באשר
 גדרת ליהוה אלהיך גרבה אשר דברת בפיו:
 מוצא שפתיך תשמור ועשית באשר גדרת ליהוה
 אלהיך גרבה אשר דברת בפיו: אפקות ספותך
 תטור ותעבד כמא די גדרתא קדם יי אלהך
 גדרתא די מללתא בפומך: ס

חמישי כה כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים
 כנפשוך שבעך ואל-פליוך לא תתן: כי תבא
 בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל-
 פליוך לא תתן: ארי תתגר בכרמא דחברך ותיכול
 ענבין כנפשוך שבעך ולמאנך לא תתן: ס ט כי
 תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש
 לא תניף על קמת רעך: כי תבא בקמת רעך
 וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת
 רעך: ס ארי תתגר בקמתא דחברך ותקטוף
 דמלנן בידך ומגלא לא תרים על קמתא דחברך:
 א כייקח איש אשה ובגלה והיה אם-לא
 תמצא-תן בעיניו כיימצא בה ערות דבר וכתב
 לה ספר בריתת ונתן בידיה ושלחה מביתו:
 כייקח איש אשה ובגלה והיה אם-לא תמצא-תן

בְּעֵינָיו כִּי־מֵצָא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
כְּרִיתָתָא וְנָתַן בְּיָדָהּ וּשְׁלָחָהּ מִבֵּיתוֹ: אָרִי יִסַּב גָּבֵר
אֶתְמָא וַיִּכְעַלְנָה וַיְהִי אִם לֹא תִשְׁפַּח רַחֲמִין
בְּעֵינֶיהָ אָרִי אֲשַׁכַּח בָּהּ עֲבֵרַת פִּתְגָם וַיִּכְתּוֹב לָהּ
גִּט פְּטוּרִין וַיִּהְיֶה בְּיָדָהּ וַיִּפְטְרֶנָּה מִבֵּיתָהּ:
כ וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וַהֲלָכָה וַהֲיִתָּה לְאִישׁ־אַחֵר:
וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וַהֲלָכָה וַהֲיִתָּה לְאִישׁ־אַחֵר: וְתַפּוֹק
מִבֵּיתָהּ וְתִהְיֶה לְגִבּוֹר אַחֲרָן: ג וּשְׁנֵאָהּ הָאִישׁ
הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָא וְנָתַן בְּיָדָהּ
וּשְׁלָחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן
אֲשֶׁר־לָקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וּשְׁנֵאָהּ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן
וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָא וְנָתַן בְּיָדָהּ וּשְׁלָחָהּ מִבֵּיתוֹ
אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר־לָקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה:
וַיִּסְנֶנָּה גִבּוֹרָא בְּתַרְאָה וַיִּכְתּוֹב לָהּ גִּט פְּטוּרִין
וַיִּתֵּן בְּיָדָהּ וַיִּפְטְרֶנָּה מִבֵּיתָהּ אוֹ אָרִי יָמוּת גִּבּוֹרָא
בְּתַרְאָה דְּנִסְבָּה לָהּ לְאַנְתּוֹ: ד לְאִיּוֹכֵל בַּעֲלָהּ
הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁלְחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ
לְאִשָּׁה אַחֲרִי אֲשֶׁר הִמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הוּא
לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תִחַטֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה: לְאִיּוֹכֵל בַּעֲלָהּ הָרֵאשׁוֹן
אֲשֶׁר־שָׁלְחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה
אַחֲרִי אֲשֶׁר הִמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְהוָה
וְלֹא תִחַטֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
נַחֲלָה: לִית לָהּ רִשׁוֹ בַּעֲלָהּ קִדְמָאָה דִּי פִטְרָה
לְמַתָּב לְמִסְבָּה לְמַהְיִי לָהּ לְאַנְתּוֹ בְּתַר דִּי
אִסְתָּאכַת אָרִי מִרְחָקָא הִיא קִדְם יִי וְלֹא תַחֲיִב יִת
אַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָךְ אַחְסָנָא: ס

שִׁישׁ ה כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא
וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל־דְּבָר נָגִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שְׁנָה
אַחַת וְשִׁמַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח: כִּי־יִקַּח אִישׁ
אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו
לְכָל־דְּבָר נָגִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שְׁנָה אַחַת וְשִׁמַּח
אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח: אָרִי יִסַּב גָּבֵר אֶתְמָא
חֲדָתָא לֹא יַפּוֹק בַּחֲלָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלֶיהָ לְכָל

מִדְּעָם פְּנִי יְהִי לְבֵיתָהּ שְׂמָא חֲדָא וַיַּחֲדִי יִת אֶתְמָה
דִּי נִסַּב: ו לְאִיּוֹכֵל רַחֲמִין וְרִכָּב כִּי־נִפְשׁ הוּא
חֲבָל: לְאִיּוֹכֵל רַחֲמִין וְרִכָּב כִּי־נִפְשׁ הוּא חֲבָל:
לֹא יִסַּב מִשְׁכּוֹנָא רַחֲמִין וְרִכָּבָא אָרִי כְּהוֹן מִתְעַבֵּד
מִזּוֹן לְכָל נִפְשׁ: ס ו כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ גִּנָּב נִפְשׁ
מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַהֲתַעֲמִרְבּוּ וּמָכְרוּ וּמָת
הַגִּנָּב הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבּוֹ: כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ
גִּנָּב נִפְשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַהֲתַעֲמִרְבּוּ וּמָכְרוּ
וּמָת הַגִּנָּב הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבּוֹ: אָרִי
יִשְׁתַּפַּח גָּבֵר גִּנָּב נִפְשָׁא מֵאֲחֻהִי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתְּגַר בָּהּ וַיִּזְבַּנְנָה וַיִּתְקַטֵּל גִּנָּבָא הַהוּא וַתְּפִלִי
עַבֵּד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ: ס ה הַשְּׁמֵר בְּנִגְעֵי־הַצִּרְעָת
לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֲתָכֶם
הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת:
הַשְּׁמֵר בְּנִגְעֵי־הַצִּרְעָת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל
אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֲתָכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם
תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת: אִסְתַּמֵּר בְּמִכְתָּשׁ סִגְיֹו מִטֵּר
לְחֲדָא וּלְמַעַבֵּד כָּכָל דִּי יִלְפּוֹן יִתְכוֹן כְּהֵנִיא לְוָאִי
כְּמָא דִּי פִקְדָתְנֹון תִּטְרוֹן לְמַעַבֵּד: ט זְכוֹר אֵת
אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: הוּי
דְּכִיר יִת דִּי עַבֵּד יִי אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּאֶרְחָא
בְּמִפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם: ס י כִּי־תִשָּׂה בְּרַעְךָ מִשְׁאֵת
מֵאוּמָה לְאִתְבָּא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲכַט עֵבְטוֹ: כִּי־
תִשָּׂה בְּרַעְךָ מִשְׁאֵת מֵאוּמָה לְאִתְבָּא אֶל־בֵּיתוֹ
לַעֲכַט עֵבְטוֹ: אָרִי תְרִישִׁי בְּחִבְרֶךָ רִשׁוֹ מִדְּעָם לֹא
תַעֲוִל לְבֵיתָהּ לְמִסַּב מִשְׁכּוֹנָה: יא בַּחוּץ תַּעֲמֹד
וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה נִשֶּׂה בּוֹ יוֹצֵא אֵלֶיךָ אֶת־
הַעֲבוֹט הַחוּצָה: בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה
נִשֶּׂה בּוֹ יוֹצֵא אֵלֶיךָ אֶת־הַעֲבוֹט הַחוּצָה: בְּבִרָא
תִּקּוּם וּגְבִרָא דִּי אֶת רִשִׁי בָּהּ יִפֹּק לְוֹתֵךְ יִת
מִשְׁכּוֹנָא לְבִרָא: יב וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא
תִשְׁכַּב בְּעֵבְטוֹ: וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב

בַּעֲבֹמָיו: וְאִם גִּבֹּר מִסָּפֵן הוּא לֹא תִשְׁכּוּב
בְּמִשְׁכּוֹנָה: י' הַשֵּׁב תֵּשִׁיב לוֹ אֶת־הָעֹבוֹט כִּבּוֹא
הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכֵךְ וְלֹךְ תִּהְיֶה
צִדְקָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: הַשֵּׁב תֵּשִׁיב לוֹ
אֶת־הָעֹבוֹט כִּבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכֵךְ
וְלֹךְ תִּהְיֶה צִדְקָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אֲתָבָא תַתָּב
לָה יֵת מִשְׁפּוֹנָא כְּמַעַל שְׁמָשׁ וְיִשְׁכּוּב בְּכִסּוּתָהּ
וּיִבְרַכְנָךְ וְלֹךְ תִּהְיֶה זְכוּתָא קֳדָם יי אֱלֹהֶיךָ: ס
שְׁבִיעִי י' לֹא־תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי וְאִבּוֹן מֵאֲחִיד אוֹ
מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ: לֹא־תַעֲשֶׂק שְׂכִיר
עֲנִי וְאִבּוֹן מֵאֲחִיד אוֹ מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ
בְּשַׁעֲרֶיךָ: לֹא תַעֲשִׂיךָ אֲגִירָא עֲנִיא וּמִסְכְּנָא
מֵאֲחִיד אוֹ מִגֵּירָךְ דִּי בְּאַרְעֶךָ בְּקִרְוֶיךָ: טו בְּיוֹמוֹ
תַתָּן שְׂכָרוֹ וְלֹא־תִבּוֹא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא
וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלֶיךָ
אֱלֹהֵיהֶּה וְהִיָּה בְךָ חֲטָא: בְּיוֹמוֹ תַתָּן שְׂכָרוֹ
וְלֹא־תִבּוֹא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא
נִשְׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלֶיךָ אֱלֹהֵיהֶּה וְהִיָּה בְךָ
חֲטָא: בְּיוֹמָהּ תַתָּן אֲגֵרָה וְלֹא תַעֲוֹל עָלוּהִי
שְׁמָשׁ אֲרִי עֲנִיא הוּא וְלָהּ הוּא מִסֵּר יֵת נַפְשָׁהּ
וְלֹא יִקְרִי עָלֶיךָ קֳדָם יי וְהִי בְךָ חוֹבָא: ס
טו לֹא־יִוָּמְתוּ אֲבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יִוָּמְתוּ
עַל־אֲבוֹת אִישׁ בְּחֲטָאוֹ יוֹמָתוֹ: לֹא־יִוָּמְתוּ אֲבוֹת
עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יִוָּמְתוּ עַל־אֲבוֹת אִישׁ בְּחֲטָאוֹ
יוֹמָתוֹ: ס לֹא יָמוּתוּן אֲבָהֶן עַל פּוֹם בְּנִין וּבְנִין
לֹא יָמוּתוּן עַל פּוֹם אֲבָהֶן אֲנֵשׁ בְּחוֹבָה יָמוּתוּן:
י' לֹא תִפֹּה מִשְׁפָּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בְּגֵד
אֱלֻמָּנָה: לֹא תִפֹּה מִשְׁפָּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל
בְּגֵד אֱלֻמָּנָה: לֹא תַצְלִי דִין גֵּירָא וְיִתְמָא וְלֹא
תַסֵּב מִשְׁפּוֹנָא לְבוֹשׁ אֲרָמְלָא: י"ו וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד
הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וּפִדְדָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן
אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ כִּי
עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וּפִדְדָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם
עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה:

וְתִדְפֹר אֲרִי עֶבֶדָא הוֹיָתָא בְּמִצְרַיִם וּפִרְקָךְ יי
אֱלֹהֶיךָ מִתַּמָּן עַל כֵּן אֲנִי מִפְקֹדֶיךָ לְמַעַבְדְּ יֵת
פִתְגָמָא דְדִין: ס י' כִּי תִקְצֹר קִצְיֶיךָ בְּשַׂדְךָ
וְשִׁכַחְתָּ עֹמֶר בְּשִׂדָּה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר
לְיִתוֹם וְלֵאלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ: כִּי תִקְצֹר קִצְיֶיךָ
בְּשַׂדְךָ וְשִׁכַחְתָּ עֹמֶר בְּשִׂדָּה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר
לְיִתוֹם וְלֵאלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ: אֲרִי תַחֲצוֹד תַּצְדֶּךָ בְּמִקְלָךְ
וְתִנְשִׂי עֲמָרָא בְּחִקְלָא לֹא תַתּוּב לְמַסְכָּה לְגִירָא
לְיִתְמָא וּלְאַרְמְלָא יְהִי בְדִיל דִּיבְרַכְנָךְ יי אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל עוֹבְדֵי יָדְךָ: כ' כִּי תַחֲבֹט זִיתְךָ לֹא תִפָּאֵר
אַחֲרֶיךָ לְגֵר לְיִתוֹם וְלֵאלְמָנָה יִהְיֶה: כִּי תַחֲבֹט
זִיתְךָ לֹא תִפָּאֵר אַחֲרֶיךָ לְגֵר לְיִתוֹם וְלֵאלְמָנָה
יִהְיֶה: אֲרִי תַחֲבֹט זִיתְךָ לֹא תִפְלִי בַתְרֶךְ לְגִירָא
לְיִתְמָא וּלְאַרְמְלָא יְהִי: כא' כִּי תִבְצֹר בְּרִמְךָ לֹא
תַעֲוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לְגֵר לְיִתוֹם וְלֵאלְמָנָה יִהְיֶה: כִּי
תִבְצֹר בְּרִמְךָ לֹא תַעֲוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לְגֵר לְיִתוֹם
וְלֵאלְמָנָה יִהְיֶה: אֲרִי תִקְטוֹף בְּרִמְךָ לֹא תַעֲלֵל
בַתְרֶךְ לְגִירָא לְיִתְמָא וּלְאַרְמְלָא יְהִי: כב' וְזָכַרְתָּ
כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ
לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ
בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה: וְתִדְפֹר אֲרִי עֶבֶדָא הוֹיָתָא בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם עַל כֵּן אֲנִי מִפְקֹדֶיךָ לְמַעַבְדְּ יֵת פִתְגָמָא
דְדִין: ס א' כִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנָגְשׁוּ
אֱלֹהֵי־מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצַּדִּיק
וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע: כִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים
וְנָגְשׁוּ אֱלֹהֵי־מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצַּדִּיק
וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע: אֲרִי יְהִי דִין בֵּין גִּבְרָא
וְיִתְקַרְבּוּן לְדִינָא וּיְדַנְּנוּן וּיִזְכְּנוּ יֵת זִכָּאָה וּיִחִיבּוּן
יֵת חֲזָא: כ' וְהִיָּה אִם־כֵּן הַפּוֹת הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ
הַשֹּׁפֵט וְהַכְּהוּ לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: וְהִיָּה
אִם־כֵּן הַפּוֹת הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכְּהוּ לְפָנָיו

כדי רשעתו במספר: ויהי אם בר חיבא לא לקאח
חיבא וינמנה דינא וילקנה קדמוהי כמסת
חובתה במגן: ג ארבעים יכנו לא יסוף פניסיה
להבתו על-אלה מכה רבה ונקלה אחיד
לעיניו: ארבעים יכנו לא יסוף פניסיה להבתו
על-אלה מכה רבה ונקלה אחיד לעיניו: ארבעין
ילקנה לא יסוף דילמא יוסף לאלקיותה על אלן
מחא רבא וינקל אחוד לעיניו: ד לא-תחסם שור
בדישו: לא-תחסם שור בדישו: לא תחוד פום
תורא בדישה: ס ה ביישבו אחים יחדו ומת
אחד מהם ובן אינלו לא-תהיה אשת-המת
החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה
לו-לאשה ויבמה: ביישבו אחים יחדו ומת אחד
מהם ובן אינלו לא-תהיה אשת-המת החוצה
לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו-לאשה
ויבמה: ארי יתבון אחין כחדא וימות חד מנהון
וכר לית לה לא תהי אפת מתנא לכרא לגבר
חלוני יבמה יעול עליה ויסבה לה לאנתו ויבמה:
ו והיה הכבול אשר תלד יקום על-שם אחיו
המת ולא-ימחה שמו מישראל: והיה הכבול
אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא-ימחה
שמו מישראל: ויהי בוכרא די תלד יקום על
שמה דאחיה מתנא ולא יתמחי שמה מישראל:
ו ואם-לא יחפץ האיש לקחת את-יבמתו
ועלתה יבמתו השערה אליהוקנים ואמרה
מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה
יבמי: ואם-לא יחפץ האיש לקחת את-יבמתו
ועלתה יבמתו השערה אליהוקנים ואמרה מאן
יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי:
ואם לא יצבי גברא למסב ית יבמתה ותסק
יבמתה לתרע בית דינא לקדם סביא ותימר לא
צבי יבמי לאקמא לאחיה שמה בישראל לא אבי
ליבמותי: ה וקראו-לו זקני-עירו ודברו אליו
ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: וקראו-לו

זקני-עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי
לקחתה: ויקרנו לה סבי קרתה וימללון עמה
ויקום וימר לא רענא (רענא) למסבה: ט ונגשה
יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה געלו מעל
רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה
לאיש אשר לא-יבנה את-בית אחיו: ונגשה
יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה געלו מעל רגלו
וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש
אשר לא-יבנה את-בית אחיו: ותתקרב יבמתה
לותה לקדם סביא ותשרי סינה מעל רגלה ותרוק
באנפיה ותתב ותימר פדין יתעבד לגבר די לא
יבני ית ביתא דאחיה: י ונקרא שמו בישראל
בית חלוץ הנעל: ונקרא שמו בישראל בית חלוץ
הנעל: ס ויתקרי שמה בישראל בית שרי סינא:
י א ביינצו אנשים יחדו ואחיו וקרבה אשת
האחד להציל את-אישה מיד מכהו ושלחה
ידה והחזיקה במכשיו: ביינצו אנשים יחדו איש
ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את-אישה מיד
מכהו ושלחה ידה והחזיקה במכשיו: ארי ינצון
גברין כחדא גבר ואחיה ותתקרב אפת חד
לשזבא ית בעלה מיד מחיה ותושט ידה ותתקף
בבית בהתמה: י וקצתה את-כפפה לא תחום
עיניו: וקצתה את-כפפה לא תחום עיניו: ותקוץ
ית ידה לא תחום עיניו: ס ג לא-יהיה לך בכיסך
אבן ואבן גדולה וקטנה: לא-יהיה לך בכיסך
אבן ואבן גדולה וקטנה: לא יהי לך בכיסך מתקל
וימתקל רבתא וזערתא: ד לא-יהיה לך בביתך
איפה ואיפה גדולה וקטנה: לא-יהיה לך בביתך
איפה ואיפה גדולה וקטנה: לא יהי לך בביתך
מכילא ומכילא רבתא וזערתא: טו אבן שלמה
וצדק יהיה-לך איפה שלמה וצדק יהיה-לך
למען יאריכו ימיו על האדמה אשר-יהיה
אלהיד נתן לך: אבן שלמה וצדק יהיה-לך איפה
שלמה וצדק יהיה-לך למען יאריכו ימיו על

עֵינַי וַיִּגַּע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים׃ דִּי עָרַעַף בְּאַרְחָא
וְקָטַל בְּךָ כָּל דְּהוּוּ מִתְאַחֲרִין בְּתִרְךָ וְאַתָּה מְשַׁלְּהִי
וְלֹאִי וְלֹא דְחַל מִן קֳדָם יי׃ וְהָיָה בְּהַנִּיחַ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ ׀ לְךָ מִכָּל־אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר
יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ מִתְּחִלָּה
אֶת־זִכְרִי כְּתִיב (זכר) עֲמַלְךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא
תִשָּׁכַח׃ וְהָיָה בְּהַנִּיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׀ לְךָ מִכָּל־
אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ מִתְּחִלָּה אֶת־זִכְרִי עֲמַלְךָ מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח׃ וַיְהִי כִּד נִינִיחַ יי׃ אֱלֹהֶיךָ לְךָ
מִכָּל בְּעָלֵי דְכַבְּךָ מִסְּחֹר סְחֹר בְּאַרְעָא דִּי יי׃
אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחֲסָנָא לְמִירְתָּהּ תִּמְחִי יְת דְּיִכְרְנָא
דְּעֲמַלְךָ מִתַּחַת שָׁמַיָא לֹא תִשָּׁכַח׃ פ פ פ

ק"י פסוקים, על"י סימן.

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפי הזריחה							
ו', י"ב באלול	4.14	5.05	5.27	6.26	9.27	12.39	13.11	18.59.0	19.23
ז', י"ג באלול	4.15	5.06	5.28	6.26	9.27	12.39	13.10	18.57.7	19.22
ח', י"ד באלול	4.16	5.07	5.29	6.27	9.27	12.38	13.10	18.56.4	19.21
ט', ט"ו באלול	4.17	5.07	5.29	6.28	9.27	12.38	13.09	18.55.1	19.19
י', ט"ז באלול	4.18	5.08	5.30	6.28	9.28	12.38	13.09	18.53.8	19.18
יא', י"ח באלול	4.19	5.09	5.31	6.29	9.28	12.37	13.09	18.52.5	19.17
יב', י"ט באלול	4.20	5.10	5.31	6.29	9.28	12.37	13.08	18.51.2	19.15
יג', י"ט באלול	4.21	5.10	5.32	6.30	9.28	12.37	13.08	18.49.9	19.14

הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות

לוח ללימוד הרמב"ם – י"ט באלול ה'תשפ"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב באלול	הל' שגגות פרק ט-יא.	הל' שכירות פרק ו.	מ"ע עא.
ז'	י"ג באלול	פרק יב-יד.	פרק ז.	מ"ע עב.
ח'	י"ד באלול	פרק טו. הל' מחוסרי נכרה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע סח. עה. עו.
ט'	ט"ו באלול	פרק ג-ה.	פרק ט.	מ"ע עד. עז.
י'	ט"ז באלול	הל' תמורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מל"ת קו. מ"ע פז.
יא'	י"ח באלול	פרק ד. לב טהור וגו'. ספר טהרה והוא ספר עשיר.. הל' טומאת מת.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מל"ת קז. מ"ע קז.
יב'	י"ט באלול	פרק ג-ה.	פרק יב.	מ"ע קז.
יג'	י"ט באלול	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע קז.

זמני הדלקת הנרות

כרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
תצא	18:18	19:35	18:40	19:37	18:30	19:37	18:39	19:36
תבא	18:09	19:26	18:31	19:28	18:20	19:28	18:30	19:27

לזכות אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"כ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש